

Zaaknummer : 01041306
Ons Kenmerk : ODH463766
Datum : 10-07-2023

Beschikking

Wet natuurbescherming - Natura 2000-gebieden

Onderwerp

Op 23 augustus 2022 hebben wij een aanvraag om vergunning geregistreerd als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming. De aanvraag betreft de renovatie en uitbreiding van winning 4, gelegen in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Winning 4 ligt in het zuidelijk deel van Berkheide, nabij de Wassenaarse Slag, circa 1 km ten noordwesten van Rijksdorp (gemeente Wassenaar).

Besluit

Wij besluiten:

- I. de aangevraagde vergunning te **verlenen**;
- II. voorschriften te verbinden aan deze vergunning;
- III. de aanvraag en de aanvullingen van 1 september 2022, 6 september 2022 en 12 september 2022, 16 december 2022, 17 februari 2023, 11 april 2023, 14 april 2023 en 3 mei 2023 onderdeel te laten zijn van deze vergunning;
- IV. dat deze vergunning en de daaraan verbonden voorschriften voor wat betreft de renovatie en uitbreiding van winning 4 geldig is vanaf inwerkingtreding van dit besluit tot en met maart 2024;
- V. dat deze vergunning en de hieraan verbonden voorschriften voor wat betreft het gebruik van winning 4 voor onbepaalde tijd wordt verleend.

Ondertekening

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
voor dezen,

ing. L. Hopman
Hoofd Toetsing & Vergunningverlening Milieu
van de Omgevingsdienst Haaglanden

Bijlage: Algemeen laarzenprotocol, voorkom verspreiding van invasieve exoten, opgesteld door Soontiens Ecology.

Rechtsmiddelen

Voor de mogelijkheid rechtsmiddelen aan te wenden tegen deze beschikking wijzen wij op de desbetreffende tekst in het begeleidende schrijven.

VOORSCHRIFTEN

Algemeen

1. Wijzigingen van de activiteit waarvoor de vergunning is verleend dienen terstond schriftelijk te worden gemeld. Deze melding dient te worden ingediend bij de Omgevingsdienst Haaglanden, Afdeling Toetsing en Vergunningverlening Milieu, Postbus 14060, 2501 GB Den Haag, e-mailadres vergunningen@odh.nl.
2. De vergunninghouder dient:
  - a. de start van de werkzaamheden en eventuele wijzigingen gedurende de uitvoering schriftelijk te melden.
  - b. uiterlijk één week na het beëindigen van de werkzaamheden hiervan schriftelijk kennis te geven.Voorgaande meldingen dienen gericht te worden aan de afdeling Toezicht en Handhaving, Team Groen van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid, Postbus 550, 3300 AN te Dordrecht, telefoonnummer 078-7708585, e-mailadres meldingwnb@ozhz.nl onder vermelding van 'Natura 2000'.

Habitatrichtlijnsoorten en habitattypen

3. Het strooisel van de te verwijderen strooisellaag op locaties met potentieel leefgebied voor de nauwe korfslak moet in depot worden gezet. Na uitvoering van de werkzaamheden dient de strooisellaag in overleg met een deskundig ecooloog op het gebied van de nauwe korfslak weer teruggebracht te worden op geschikte locaties voor deze soort.
4. Het doden van kleine modderkruipers dient voorkomen te worden door kleine modderkruipers voorafgaande aan het droogzetten van plassen 28 en 36 te verplaatsen naar geschikt habitat buiten de invloedssfeer van de activiteiten. Hierbij dienen exemplaren van de kleine modderkruiper zonder langdurige tussentijdse opslag te worden verplaatst.
5. Ten behoeve van het uitvoeren van werkzaamheden op locaties van (mogelijk) voorkomen van de kleine modderkruiper, dient een ecologisch werkprotocol te worden opgesteld, waarin nauwkeurig is vastgelegd hoe gehandeld moet worden. De volgende maatregelen dienen daarin verplicht te worden opgenomen:
  - De duiker tussen plas 28 en 26 en de duiker tussen 36 en 38 wordt dichtgezet.
  - De waterdiepte van plassen 28 en 36 wordt verlaagd tot een diepte van circa 30 tot 40 cm.
  - De aanwezige kleine modderkruipers in plas 28 en 36 worden weggevangen. Hiertoe worden netten gebruikt met een maaswijdte van 3 mm en/of wordt elektrovisserij toegepast. Beide methoden zijn geschikt voor het wegvangen van kleine modderkruipers.
  - Het wegvangen van de kleine modderkruipers gebeurt buiten de kwetsbare periode van kleine modderkruipers, dat wil zeggen buiten de voortplantingsperiode en buiten de periode van winterrust.
  - De afgevangen exemplaren worden zo snel mogelijk in de naastgelegen infiltratieplas (waarmee de plas in verbinding staat) geplaatst.
  - Het wegvangen gebeurt wanneer het water ijsvrij is en de luchttemperatuur boven het vriespunt ligt.
  - Na uitvoering van de werkzaamheden in plassen 28 en 36 worden de plassen weer gevuld met water.
  - De duikers tussen plassen 28 en 26 en plas 36 en 38 worden weer opgezet, waarna de kleine modderkruipers plas 28 en 36 weer kunnen koloniseren.
6. Het wegvangen van de kleine modderkruiper dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige op het gebied van de kleine modderkruiper. Het wegvangen door middel van elektrovisserij dient uitgevoerd te worden door een ecologisch deskundige die aantoonbare ervaring heeft in het toepassen van deze vangmethode. Van het wegvangen dient verslag te worden gedaan in een logboek van de ecologische begeleiding.

7. Bij het afvangen van kleine modderkruiper in de infiltratieplassen 28 en 36, dienen altijd gebruikte materialen (waaronder handschoenen, laarzen, schepnetten, elektrovisnetten en opvangemmers) voor- en achteraf grondig ontsmet te worden conform het *Desinfectie protocol veldwerk* van RAVON¹.
8. De ontwikkeling van habitattypen, zoals beschreven in de aan dit besluit ten grondslag liggende passende beoordeling Project winning 4 Programma Berkheide, dient voor zowel de korte als de lange termijn over een periode van 20 jaar te worden gemonitord. Het gaat hier met name om de habitattypen H2130, grijze duinen en H2190, vochtige duinvalleien. Ten aanzien van H2130 gaat het om herstel en ontwikkeling van H2130 na het verwijderen van H2160, duindoornstruwelen. Voor H2190, gaat het met name om de (her)ontwikkeling van de verschillende subhabitattypen vochtige duinvalleien. Uiterlijk drie maanden na het van kracht worden van dit besluit dient hiertoe en concreet monitoringsplan ter goedkeuring te worden aangeboden aan Omgevingsdienst Haaglanden (zie voor adresgegevens voorschrift 1).
9. In het in voorschrift 8 genoemde monitoringsplan dient in ieder geval te zijn opgenomen:
  - Volgens welke wetenschappelijke protocollen en methoden er wordt onderzocht;
  - Door wie de onderzoeken worden uitgevoerd;
  - Duidelijke afbakening van onderzoeksgebied en parameters;
  - De huidige t=0 situatie van alle nabijgelegen vochtige duinvalleien voorafgaande aan de start van de werkzaamheden (zoals opgenomen in de aan dit besluit ten grondslag liggende passende beoordeling Project winning 4 Programma Berkheide);
  - De verwachte ontwikkeling van vegetatie (binnen 3-5 jaar) voor de habitattypen H2130, grijze duinen en H2190, vochtige duinvalleien;
  - De verwachte ontwikkeling van vegetatie op langere termijn (periode van 20 jaar);
  - De frequentie en duur van onderzoek waarbij onderscheid gemaakt dient te worden in ontwikkelingen op korte termijn (3-5 jaar) en ontwikkelingen op lange termijn (binnen 20 jaar);
  - De ontwikkelingen ten aanzien van de grondwaterstand (in overeenstemming met de Waterwetvergunning en het op grond van de Waterwetvergunning opgelegde meetplan en de daarbij behorende voorschriften);
  - Een uitwerking van faalmaatregelen die worden ingezet indien grondwaterstanden en vegetatie zich niet ontwikkelen conform de prognose en de wijze waarop hierover gecommuniceerd wordt met het bevoegd gezag;
  - Een uitwerking van toetsmomenten en criteria voor het inzetten van de faalmaatregelen;
  - De momenten van rapporteren aan bevoegd gezag.
10. Op de in voorschrift 8 genoemde monitoring zijn verder de volgende randvoorwaarden van toepassing:
  - De resultaten van de monitoring dienen voor de duur van de monitoring, overeenkomstig de goedgekeurde monitoringsfrequentie voor 1 april van het opvolgend jaar te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland-Zuid (zie voor adresgegevens voorschrift 1).
  - Voorgenoemde resultaten dienen te worden opgeleverd in een korte rapportage, notitie of memo waarin in ieder geval een heldere conclusie over de ontwikkelingen in het veld, de effectiviteit van de maatregelen en een voorstel voor verdere optimalisatie of extra maatregelen (al dan niet in werking treden van faalscenario's) bij het uitblijven van het verwachte resultaat is opgenomen.
11. De ingebruikname van de winning kan pas plaatsvinden na goedkeuring van het monitoringsplan en het vaststellen en goedkeuren van de t=0 situatie.

---

¹ https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Hygiene_protocol.pdf

Werklocatie, materieel en uitvoering

12. Voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient zoveel mogelijk gebruik te worden gemaakt van bestaande infrastructuur. Beschadiging van de bodem dient te worden voorkomen door het gebruik van licht materieel en het gebruik van rijplaten. De rijplaten dienen direct na afloop van de werkzaamheden te worden verwijderd. Beschadigingen die ondanks de genomen voorzorgsmaatregelen optreden, dienen te worden hersteld binnen de periode waarvoor vergunning is verleend ten aanzien van de renovatie van de bestaande leiding en de aanleg van de nieuwe leiding.
13. Het werk moet worden uitgevoerd met goedgekeurd, schoon en lekvrij materieel. Indien gebreken worden geconstateerd dient het betreffende materieel terstond uit het Natura 2000-gebied te worden verwijderd.
14. Materieel mag buiten werktijden, en indien niet in gebruik, niet in het beschermde natuurgebied aanwezig zijn.
15. Er mogen geen aftankplaatsen in het Natura 2000-gebied worden geplaatst.
16. Het plegen van onderhoud aan en olie verversen van materieel is in het Natura 2000-gebied niet toegestaan.
17. Tijdelijk afgegraven grond dient binnen het werkgebied te worden opgeslagen en dient na uitvoering van de werkzaamheden weer teruggeplaatst te worden.
18. Voorafgaand aan de werkzaamheden dient het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula te worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in invasieve plantensoorten. Op de inventarisatie zijn de volgende voorwaarden van toepassing:
  - a Het gehele werkgebied inclusief een zone van 500 meter rondom wateren en vochtige habitattypen en gronddepots, en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden dient geïnventariseerd te worden op het voorkomen van watercrassula;
  - b Indien tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden alsnog watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden niet worden gestart of dienen alle werkzaamheden per direct te worden gestopt. Er dient in dat geval direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 2). De werkzaamheden mogen hervat worden na succesvolle verwijdering van de watercrassula door een gespecialiseerd bedrijf met aantoonbare kennis van watercrassula en bestrijding hiervan en na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 2);
  - c De resultaten van de inventarisatie gericht op de watercrassula dienen inclusief ondersteunend fotomateriaal uiterlijk binnen één week na het uitgevoerde onderzoek te worden aangeleverd bij de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (voorschrift 2);
  - d Er dient te allen tijde het hygiëne protocol 'Algemeen Laarzenprotocol' te worden gehanteerd;
  - e In het ecologisch logboek dient door de ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in de watercrassula verslag te worden gedaan van de bevindingen van het onderzoek en indien van toepassing met de aanwezige locaties op kaart, waarbij de mate van besmetting wordt beschreven en de genomen vervolgstappen.
  - f Indien watercrassula in de directe omgeving van het werkgebied wordt waargenomen, dient dit direct gemeld te worden aan de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid en overlegd te worden welke passende maatregelen kunnen worden genomen om verspreiding daarvan en besmetting in het plangebied te voorkomen.
19. Te allen tijden dient het hygiëneprotocol 'Algemeen Laarzenprotocol' te worden gehanteerd.

OVERWEGINGEN

Aanleiding

Op 23 augustus 2022 hebben wij een aanvraag om vergunning geregistreerd als bedoeld in artikel 2.7, tweede lid, van de Wet natuurbescherming (hierna: Wnb). De aanvraag betreft de renovatie en uitbreiding van winning 4, gelegen in het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Winning 4 ligt in het zuidelijk deel van Berkheide, nabij de Wassenaarse slag, circa 1 km ten noordwesten van Rijksdorp (gemeente Wassenaar).

Bij de aanvraag zijn de volgende, voor dit besluit relevante, documenten toegevoegd:

- Conceptaanvraag Wet natuurbescherming, referentienummer 22005, 11 april 2022;
- Rapport Passende beoordeling project winning 4 Programma Berkheide, projectnummer 20-0691, rapportnummer 21-102, opgesteld door bureau Waardenburg, 16 augustus 2022;
- Kaart Maatregelen Kop van winning 4, projectnummer 21-365, opgesteld door Eco Groen, 29 april 2022;
- Adviesrapport natuurherstelmaatregelen Programma Berkheide. Ecologische uitwerking van natuurherstelmaatregelen Programma Berkheide, Kop van winning 4, Plasjes van Simon en Dodebomenmeer, projectcode 21-365, opgesteld door Eco Groen, 23 mei 2022;
- Notitie Projectbeschrijving winning 4 Berkheide, Dunea, 31 mei 2022;
- Rapport Optimalisatie winning 4, geohydrologische berekeningen, referentie BI3935-WM-RP-220609-1315, opgesteld door RoyalHaskoningDHV, 9 juni 2022;
- Kaart habitattypen, luchtfoto 2021, niet gedateerd;
- Kaart hydrologische berekening, niet gedateerd;
- Tekening locatie winning 4, niet gedateerd;
- Tekening werkzaamheden winning 4, niet gedateerd;
- Kaart Maatregelen met kartering op basis van vegetatiekartering 2020, zonder kenmerk of datum;
- Kaart Maatregelen met kartering AERIUS 2021 op basis van vegetatiekartering 2010, zonder kenmerk of datum;
- Notitie winning 4, aanvulling naar aanleiding van vragen, zonder kenmerk, opgesteld door Dunea, 14 juli 2022;
- Notitie Nadere toelichting kamsalamander en kleine modderkruiper, zonder kenmerk of datum;
- Notitie Reactie op onze opmerkingen van 3 augustus 2022, toelichting kleine modderkruiper en kamsalamander, zonder kenmerk of datum;
- Notitie Reactie op onze opmerkingen van 10 augustus 2022, uitwerking en nadere toelichting tabellen habitattypen (toe- en afname), zonder kenmerk of datum;
- Aanvulling tabel habitattypen winning 4 van 17 augustus 2022.

Procedure

De uniforme openbare voorbereidingsprocedure van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht is toegepast op deze aanvraag.

Doordat de aangeleverde gegevens onvolledig waren, is de procedure op 31 augustus 2022 opgeschort en is verzocht om aanvullende gegevens.

Op 1, 6 en 12 september 2022 hebben wij de volgende aanvullende gegevens ontvangen:

- Rapport Passende beoordeling Project winning 4 Programma Berkheide, projectnummer 20-0691, rapportnummer 21-102, opgesteld door bureau Waardenburg, 1 september 2022 (dit rapport vervangt de eerdere versie van het gelijknamige rapport van 16 augustus 2022);
- Notitie projectbeschrijving winning 4 Berkheide, 2 september 2022, Dunea (dit rapport vervangt de eerdere versie van de notitie projectbeschrijving winning 4 van 31 mei 2022);

- Notitie projectbeschrijving winning 4 Berkheide, 6 september 2022, Dunea (dit rapport vervangt de eerdere versie van de notitie projectbeschrijving winning 4 van 2 september 2022);
- Rapport Passende beoordeling Project winning 4 Programma Berkheide, projectnummer 20-0691, rapportnummer 21-102, opgesteld door bureau Waardenburg, 12 september 2022 (dit rapport vervangt de eerdere versie van het gelijknamige rapport van 1 september 2022 en bevat de inhoud van de tussentijdse aanvullende rapportages en notities);

De procedure is op 12 september 2022 hervat.

Daarnaast hebben wij op 16 december 2022, 17 februari 2023, 11 april 2023, 14 april 2023 en 3 mei 2023 de volgende informatie ontvangen:

- Memo toelichting verwijderen slib (OVZ) - kleine modderkruiper van 16 december 2022, opgesteld door Dunea;
- AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg;
- Memo ecologische beoordeling stikstof winning 4 programma Berkheide van 17 februari 2023;
- Ecologische beoordeling stikstof winning 4, bijlage bij de passende beoordeling winning 4 Programma Berkheide, rapportnummer 23-045, projectnummer 22-0915 van 2 mei 2023, opgesteld door bureau Waardenburg'. Deze ecologische beoordeling vervangt de ecologische beoordeling van 14 februari 2023 en 24 maart 2023;
- Memo ecologische beoordeling stikstof winning 4 Programma Berkheide van 11 april 2023 en
- AERIUS berekening, cumulatieve berekening winning 4 en Lentevreugd, van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v.

Voor het project is een ontheffing in het kader van de Wnb aangevraagd op 6 september 2022, geregistreerd onder zaaknummer 01042763. Op die aanvraag wordt separaat een besluit genomen.

Bevoegd gezag

De activiteit wordt verricht binnen de provincie Zuid-Holland. Gelet op de bepalingen in artikel 1.3 van de Wnb zijn wij bevoegd gezag voor de beoordeling van de aanvraag.

Instemming

De gevraagde activiteit kan nadelige gevolgen hebben voor een Natura 2000-gebied dat gedeeltelijk in de provincie Noord-Holland is gelegen. Overeenkomstig het bepaalde in artikel 1.3 van de Wnb is dit besluit tot stand gekomen in overeenstemming met de bovengenoemde provincie.

Op 30 juni 2023 hebben wij de instemming van de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord, zaaknummer OMG010140/DMS425486 ontvangen.

Zienswijzen

De ontwerpbesluit heeft ter inzage gelegen van 21 september 2022 tot en met 1 november 2022. Naar aanleiding hiervan zijn de volgende zienswijzen binnen de termijn ingebracht:

Zienswijze ODH477102, zienswijze ODH502266 en de toelichting op deze zienswijze ODH507266

Zienswijze ODH477102 houdt samengevat het volgende in:

1. De uitbreiding van winning 4 en de aanleg van een nieuwe infiltratieplas maken deel uit van 'Programma Berkheide'. De uitbreiding van oppervlakte-infiltratie is in strijd met het beleid van de provincie Zuid-Holland zoals dat in de loop van de jaren '90 is geformuleerd op basis van het onderzoek "Integraal Onderzoek Drinkwatervoorziening Zuid-Holland". Dit beleid impliceert dat de drinkwaterproductie door middel van

oppervlakte-infiltratie in delen van het duingebied wordt beëindigd en dat hier de oorspronkelijke vochtminnende duinnatuur wordt hersteld ('regeneratie'). In eventuele toename van de vraag naar drinkwater zou worden voorzien door aanleg van zgn. diepinfiltratieprojecten. Voor de natuurorganisatie is het teleurstellend, en ook in strijd met provinciaal beleid, dat zonder veel onderbouwing het diepinfiltratieproject in Berkheide is stopgezet en er niet tijdig is gezocht naar alternatieven buiten de regeneratiegebieden.

2. Op basis van beschikbare informatie is evident dat Programma Berkheide een omvangrijk en samenhangend pakket aan projecten omvat. De vergunningprocedures zijn echter opgeknipt in een groot aantal deelprojecten. Hierdoor lijken – steeds per deelproject beschouwd – de effecten op de natuur beperkt en blijft een beoordeling van het totaal aan effecten in onderlinge samenhang ('cumulatie') achterwege.
3. Uit de opgestelde passende beoordeling (versie van 12 september 2022) komt duidelijk naar voren dat:
  - Als gevolg van waterstandsverhogingen er schade zal optreden aan kwalificerende habitattypen;
  - Als gevolg van waterstandsverlagingen er schade zal optreden aan kwalificerende habitattypen;
  - Als gevolg van graafwerkzaamheden er schade zal optreden aan kwalificerende habitattypen en soorten;
  - Als gevolg van het aanleggen van een infiltratieplas er schade zal optreden aan kwalificerende habitattypen en soorten.Deze schadelijke effecten leveren een strijdigheid op met de Europese habitatrichtlijn en de doelstellingen uit het Natura 2000 beheerplan.
4. In de opgestelde passende beoordeling wordt gesteld, dat met mitigerende maatregelen deze schadelijke effecten (op termijn) kunnen worden omgebogen in positieve effecten met nieuwe kansen voor vochtige duinvalleien en uitbreiding van grijs duin. Gesteld wordt, dat het hier gaat om hersteltermijnen van 3 tot 5 jaar. Echter, de onderbouwing van deze hersteltijden is uiterst mager en ontoereikend:
  - Uit de gepresenteerde onderbouwing voor de hersteltermijnen van grijs duin blijkt dat het hier gaat over een begin van herstel binnen 3 tot 5 jaar. Een volledig herstel kan veel langer duren. Dit blijkt onder andere duidelijk uit de ontwikkelingen in het gebied ten westen van winning 4, waar 20 jaar na herinrichting de geplande ontwikkeling van grijs duin nog maar mondjesmaat op gang komt. Ook in de literatuur over hersteltermijnen van duingraslanden (zie het rapport "Herstelbaarheid van droge duingraslanden in relatie tot accumulatie van organische stof en stikstof in de bodem", KWR 2013.028, april 2013) blijkt, dat de hersteltijd veel langer is dan 3 tot 5 jaar.
  - De hersteltermijnen voor vochtige duinvalleien worden niet onderbouwd met wetenschappelijke literatuur, maar de ervaring in Berkheide leert, dat dit langer kan duren dan 5 jaar en bovendien ook moeilijk voorspelbaar is.
  - De ervaringen uit het verleden leren ook, dat herstel nooit volledig is. Op sommige locaties kan herstel relatief snel optreden, terwijl het op andere locaties zeer lang duurt of nooit van de grond komt, o.a. doordat zich duindoornstruweel ontwikkelt in plaats van grijs duin of vochtige duinvalleivegetaties.De grote onzekerheid over de mogelijkheden voor herstel van de schade aan het Natura 2000-gebied en de grote onzekerheid over de termijn waarop herstel mogelijk is levert een strijdigheid op met artikel 6.3 van de Europese habitatrichtlijn. Deze stelt immers dat er pas een vergunning mag worden afgegeven als er de zekerheid is verkregen dat er geen negatieve effecten optreden op beschermde habitats.
5. Uit het bij de vergunningaanvraag gevoegde hydrologisch onderzoek blijkt dat onzekerheden met betrekking tot de hydrologische modelberekeningen niet in beeld zijn gebracht. Dit betekent dat niet kan worden uitgesloten dat de hydrologische effecten op habitattype vochtige duinvalleien (verdrogen of verdrinken) substantieel groter zijn dan waar in de passende beoordeling van is uitgegaan. Met andere woorden: significante effecten kunnen niet - zoals de natuurwetgeving vraagt - met zekerheid worden uitgesloten.

6. De strijdigheid met artikel 6.3 van de Europese habitatrichtlijn wordt nog versterkt omdat het eventuele herstel van de schade aan het Natura 2000-gebied afhankelijk is van te nemen beheermaatregelen (en faalmaatregelen). Over die beheermaatregelen bestaat echter grote onduidelijkheid. Er is geen voldoende uitgewerkt en onderbouwd plan voor de beheermaatregelen die op de verschillende locaties genomen kunnen of moeten worden, er ligt geen plan van aanpak en er ligt geen monitoringplan op basis waarvan bijgestuurd kan worden. Op dit punt schieten de vergunningaanvraag en de ontwerpbeschikking ernstig tekort en wordt niet de zekerheid geboden die artikel 6.3 van de Europese habitatrichtlijn vereist.
7. Op pagina 9 van de ontwerpbeschikking wordt gesproken over een oppervlakteverlies als gevolg van de aanleg van een nieuwe infiltratieplas. Hierdoor wordt 1.100 m² duindoornstruweel (kwalificerend habitat) vervangen door open water. In de stukken die ter inzage zijn gelegd wordt de suggestie gewekt, dat deze infiltratieplas kan worden aangemerkt als kwalificerend habitat vochtige duinvallei, open water (zie o.a. de notitie “aanvulling – tabeltypen habitattypen winning 4”). Dit is echter onjuist. In zijn algemeenheid kwalificeren infiltratieplassen niet als habitattypen (zie het Natura 2000 beheerplan, afbeelding 3.29). Aangezien in de vergunningaanvraag de aanpak en onderbouwing ontbreekt om de infiltratieplas te ontwikkelen tot een kwalificerend habitatype moet hier worden gesteld, dat 1.100 m² kwalificerend habitat verloren gaat en er daarom een zgn. ‘ADC-toets’ in het kader van de Wet natuurbescherming nodig is.
8. In de passende beoordeling wordt de suggestie gewekt, dat de uitbreiding van het areaal vochtige duinvallei alleen ten koste gaat van areaal duindoornstruweel. Dit is echter onjuist. Op een aantal locaties (bijvoorbeeld: de westzijde van het Dodebomenmeer bestaat voor een groot deel uit grijs duin) gaat de verhoging van de grondwaterstand ten koste van areaal grijs duin. Dit is in strijd met het Natura 2000-beheerplan en ook hier dient derhalve een ADC-toets in het kader van de Wet natuurbescherming te worden uitgevoerd.
9. Volgens de passende beoordeling wordt als mitigerende maatregel strooisel en mos van locaties waar nauwe korfslakken voorkomen in depot gezet en vervolgens bij afronding van de werkzaamheden weer teruggeplaatst op een geschikte locatie. Wij verwachten dat de nauwe korfslakken dit niet zullen overleven en dat dus wel degelijk sprake zal zijn van een significant negatief effect. Het experiment waarnaar wordt verwezen biedt geen onderbouwing van een dergelijke maatregel, omdat strooisel en nauwe korfslakken daarbij niet volgens de geschetste methode zijn behandeld.
10. In de passende beoordeling wordt ook de cumulatie besproken met winning 8. De conclusie daarbij is, dat dit leidt tot een extra vernatting binnen 4 vochtige duinvalleien (Boerendel, Pitruspoel, Hondengerecht/Paardenkerkhof en Dodebomenmeer). Dit cumulatieve effect betekent, dat de beschreven effecten van winning 4 op de betreffende vochtige duinvalleien in de passende beoordeling moet worden bijgesteld en dat de beschreven herstelmogelijkheden van de negatieve effecten op bestaande habitats moet worden bijgesteld. Ook zal het verlies van grijs duin als gevolg van de vernatting groter zijn. Aangezien de procedures voor winning 8 al zijn opgestart, betekent dit dat er grote onzekerheid ontstaat over de stelling dat winning 4 niet leidt tot significant negatieve effecten in het Natura 2000-gebied. Immers, in combinatie met winning 8 treden er veel grotere veranderingen op in de waterhuishouding van de betreffende vochtige duinvalleien dan nu staat beschreven in de passende beoordeling van winning 4. De passende beoordeling schiet op dit punt tekort, omdat de cumulatieve effecten (in termen van effecten op habitattypen) niet worden beschreven en beoordeeld.
11. In de ontwerpbeschikking is een voorschrift opgenomen om de in de passende beoordeling beschreven ontwikkeling van habitattypen te monitoren (voorschriften 7 en 8)². Op zich is dit prima, maar onduidelijk is

---

² De nummering van de vergunningvoorschriften is in het definitieve besluit gewijzigd ten opzichte van het ontwerpbesluit.

wat precies wordt bedoeld met “de beschreven ontwikkelingen”. Welke habitatype worden bedoeld, op welke locatie worden die verwacht en binnen welke termijn? Ook is onduidelijk of dit ook betekent dat de beschreven ontwikkelingen een resultaatverplichting inhouden of slechts een inspanningsverlichting. Deze onduidelijkheid maakt, dat de voorschriften 7 en 8 niet controleerbaar zijn. De natuurorganisaties vragen om dit voorschrift aan te scherpen door het te formuleren als resultaatverplichting en concreet aan te geven binnen welke termijn (3 tot 5 jaar?) de verschillende habitatypes (welke typen?) op de verschillende locaties en in welke omvang (oppervlakte?) moeten worden gerealiseerd. Deze aanscherping is noodzakelijk om te kunnen voldoen aan artikel 6.3 van de Europese habitatrichtlijn. Deze stelt immers dat er pas een vergunning mag worden afgegeven als er de zekerheid is verkregen dat er geen negatieve effecten optreden op beschermde habitats. Tevens vragen de natuurorganisaties om betrokken te worden bij de monitoring en de beoordeling van de monitoringresultaten.

12. Daarnaast zijn de natuurorganisaties van mening, dat de in voorschrift 7 genoemde termijn van “3 maanden na afgifte van dit besluit” voor het indienen van het monitoringplan onvoldoende invulling geeft aan het met zekerheid vaststellen dat er geen negatieve effecten optreden op beschermde habitats. Dit monitoringplan (inclusief een uitwerking van natuurbeheermaatregelen en faalmaatregelen) behoort onderdeel te zijn van de vergunningaanvraag en mag in ieder geval niet ontbreken bij het afgeven van de definitieve beschikking.

Over deze zienswijze(n) merken wij het volgende op:

Ad 1

Winning 4 betreft een bestaande winning die reeds bestond ten tijde van de aanwijzing op grond van de Habitatrichtlijn van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Onderhavig project ziet op zowel de renovatie als uitbreiding van deze bestaande winning. Gelet op de Verkenning drinkwatervoorziening provincie Zuid-Holland 2040, referentie RSW-A1001-D2, 10 juli 2018, het landelijk traject drinkwatervoorziening 2040, Eindrapportage Verkenning robuuste drinkwatervoorziening 2040, 30 september 2021, Rijksoverheid.nl, alsook conform het Natura 2000-beheerplan bijzondere waarden Meijndel & Berkheide 2016-2022³ kan niet geconcludeerd worden dat het project strijdig is met provinciaal beleid. Daarnaast is het project middels een passende beoordeling in het kader van de vergunningverlening op grond van de wet natuurbescherming voldoende onderbouwd. Dit is ons toetsingskader. Er worden voldoende mitigerende maatregelen genomen die significant negatieve gevolgen voor het Natura 2000-gebied uitsluiten. Om de effecten van deze maatregelen te verzekeren zijn aan de vergunning monitoringsverplichtingen gekoppeld.

Ad 2 en 10

Project winning 4 leidt tot niet significant negatieve effecten. De effecten van winning 4 worden volledig binnen het project gemitigeerd.

Uit jurisprudentie volgt dat voor cumulatie alleen projecten moeten worden meegenomen waarvoor een Nbw-vergunning (thans: Wnb-vergunning) is verleend, maar die nog niet of slechts ten dele zijn uitgevoerd, en die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van een Natura 2000-gebied kunnen hebben. Voor de vraag of een ander project in de beoordeling moet worden betrokken is dus zowel van belang in welke fase van het besluitvormings- en uitvoeringsproces het project zich bevindt (vergunning verleend en niet/ten dele uitgevoerd) als de mogelijke effecten die ervan uit gaan (zie ABRvS, 16 april 2014, ECLI:NL:RVS:2014:1312 en ABRvS 9 september 2015, ECLI:NL:RVS:2015:2848). Wanneer de aangevraagde activiteiten geen effecten veroorzaken op de relevante Natura 2000-gebieden, dan hoeft geen onderzoek te worden gedaan naar cumulatieve effecten (vb. ABRvS 8 juni 2016, ECLI:NL:RVS:2016:1573). Bij alle

---

³ Dit Natura 2000-beheerplan is vastgesteld door de provincie Zuid-Holland, Ministerie van Defensie en Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat op respectievelijk 26 september 2017, 24 november 2021 en 17 januari 2018

toekomstige projecten binnen het Programma Berkheide (en het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide) zullen, zo nodig, de cumulatieve effecten in beeld worden gebracht en als het ware “gestapeld” worden.

Ad 3

Als gevolg van renovatie en uitbreiding van winning 4 treden tijdelijk negatieve effecten op habitattypen op. Dat is in het besluit nader overwogen. Het project biedt op korte tot langere termijn de mogelijkheid om de instandhoudingsdoelstellingen (uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit) voor onder andere de habitattypen H2130, grijze duinen en H2190, vochtige duinvalleien te realiseren. Om deze ontwikkelingen te borgen is een monitoringsverplichting aan deze vergunning verbonden. De uitvoering van het project levert dus geen strijdigheid op met de Habitatrictlijn en de doelstellingen uit het Natura 2000 beheerplan, maar zorgt juist voor het realiseren en behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

In de Natuurdoelanalyse van de provincie van 15 april 2022 zijn in paragraaf 5.3 op pagina 204 systeemmaatregelen vermeld die als basis kunnen dienen voor verdere uitwerking in het beheerplan. Een van de systeemmaatregelen is het aanpassen van abiotische omstandigheden ten behoeve van grondwater-afhankelijke habitats. Hieronder valt het verhogen van de waterstand, herstel basenrijk kwelwater en maatregelen tegen verdroging. De hydrologische ingrepen zijn alleen mogelijk in nauwe afstemming met de drinkwaterwinning. In paragraaf 5.4.10 vanaf pagina 235 is dit verder uitgewerkt voor het habitatype vochtige duinvalleien, met een opgave voor Berkheide. Ook is aangegeven dat er een samenspel is tussen de systeemmaatregel en beheer/inrichting. In het beheer en inrichting kan er ingespeeld worden op de systeemmaatregel door nieuw pionieromstandigheden te creëren. Dit betekent dat de context van de verandering in hydrologie een systeemmaatregel vormt die uitbreiding, door middel van beheer en inrichtingsmaatregelen, faciliteert.

Ad 4, 5, 6, 11 en 12

De positieve gevolgen van mitigerende maatregelen mogen worden betrokken in een passende beoordeling om de gevolgen van een individueel project te beoordelen, als de verwachte voordelen daarvan ten tijde van de passende beoordeling vaststaan. De aangeleverde onderbouwing is naar ons oordeel voldoende onderbouwd om significante gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied uit te sluiten. Het is niet aannemelijk gemaakt in de zienswijze, op basis van andere objectief verifieerbare gegevens, dat dit onjuist is.

Om de vereiste zekerheid te borgen dat positieve effecten op habitattypen optreden is in de voorschriften 8 tot en met 10 een monitoringsverplichting opgenomen. Op basis van het monitoringsplan kan tijdig worden bijgestuurd, in het geval de mitigerende maatregelen niet het beoogde doel dreigen te bereiken. In de voorschriften is ons inziens voldoende duidelijk geregeld aan welke voorwaarden een nog in te dienen monitoringsplan moet voldoen en op welke wijze monitoring dient plaats te vinden. Hierin is ook opgenomen dat er binnen drie maanden na definitieve besluitvorming een monitoringsplan ter goedkeuring moet worden aangeboden.

Naar aanleiding van de zienswijze zijn de extra voorschriften 11 t/m 17 toegevoegd. Hiermee wordt onder andere geborgd dat de waterwinning pas in gebruik genomen kan worden nadat het monitoringsplan en de t=0 situatie is goedgekeurd. Daarnaast zijn extra voorschriften aan de vergunning verbonden om te verzekeren dat de werkzaamheden zo min mogelijk schade aan de natuur veroorzaken en conform de aanvraag worden uitgevoerd.

Ad 7

De infiltratieplas die ten behoeve van het project wordt aangelegd (1.100 m²) is niet gekwalificeerd als habitatype H2190A, vochtige duinvalleien, open water. Dit is in de aangepaste passende beoordeling van 3 november 2022 nader toegelicht. De infiltratieplas is ondersteunend om elders in het gebied H2190, vochtige duinvalleien subhabitattypen A, B en D te ontwikkelen.

Ad 8

In bijlage 6 van het rapport Natuurherstelmaatregelen Programma Berkheide van Ecogroen (onderdeel van de aanvraag) staat een kaart waarop te zien is waar het habitattype vochtige duinvallei ontwikkeld kan worden. De kaart geeft ook aan waar van het habitattype grijze duinen kan ontwikkelen. In bijlage 7 bij het rapport (maatregelenkaart) staan de vlakken aangegeven waar duindoorn verwijderd wordt. Alle locaties waar vochtige duinvallei ontwikkeld kan worden vallen binnen deze duindoornvlakken. Dat geldt ook voor grijze duinen. Als gevolg van de natuurherstelmaatregelen neemt het oppervlak grijze duinen toe.

Ad 9

De maatregel met betrekking tot het verplaatsen van strooisel en mos, inclusief plekken met overwinterende nauwe korfslakken, heeft tot doel onnodige sterfte van nauwe korfslakken te voorkomen maar is niet noodzakelijk om de instandhouding van de populatie nauwe korfslak te waarborgen. De natuurdoelanalyse geeft aan dat er voor nauwe korfslak in Meijendel & Berkheide circa 721 ha geschikt leefgebied aanwezig is. Door het tijdelijke verplaatsen van de strooisellaag blijft voldoende geschikt leefgebied aanwezig om een duurzame populatie in stand te houden. Voor de nauwe korfslak is derhalve voldoende geschikt leefgebied aanwezig om een duurzame populatie in stand te houden. Er zijn geen knelpunten vastgesteld en (extra) instandhoudingsmaatregelen worden niet nodig geacht. Er treedt derhalve geen significant negatief effect op voor deze soort.

Zienswijze ODH502266 en de toelichting op deze zienswijze ODH507266 houdt samengevat het volgende in: Initiatiefnemer heeft bezwaar tegen de afgegeven ontwerpbeschikking vanwege voorschrift 5. Dit voorschrift belemmert de uitvoering en impact op de omgeving.

Toelichting

1. Verwijderen slib (OVZ) kleine modderkruiper

Op pagina 2 van de ontwerpbeschikking, hoofdstuk Habitatsoorten, voorschrift 5, laatste bullit staat beschreven: "Voor zowel de infiltratieplassen 26 en 28 als de infiltratieplassen 36 en 38 geldt dat in maximaal 50% van het leefgebied van de kleine modderkruiper slib (OVZ) wordt verwijderd."

Het is voor het project en voor de kleine modderkruiper noodzakelijk dat het slib geheel wordt verwijderd.

2. Monitoring

Op pagina 3 van de ontwerpbeschikking, hoofdstuk Habitatlijn habitattypen en in voorschriften 7 t/m 9 wordt gesproken over 20 jaar monitoring. De indiener van de zienswijze verzoekt om een monitoringsverplichting van maximaal 5 jaar. De verwachting is dat de natuur na 5 jaar is hersteld.

3. Opmerkingen Passende Beoordeling 12 september 2022

Naar aanleiding van onze opmerkingen is de Passende Beoordeling aangepast. De wijzigingen zijn in geel gemarkeerd in de Passende Beoordeling van 3 november 2022.

Over deze zienswijze(n) merken wij het volgende op:

Ad 1

Op 16 december 2022 hebben wij een nadere toelichting ontvangen ten aanzien van het verwijderen van organisch verrijkt zand (hierna: OVZ) in relatie tot het leefgebied van de kleine modderkruiper. Vervolgens heeft op 6 december 2022 een overleg plaatsgevonden. Naar aanleiding van het overleg en de nadere toelichting is voorschrift 5, laatste bullit komen te vervallen.

Ad 2

Wij zijn van mening, dat gelet op de effecten op habitattypen, waaronder de habitattypen H2130 en H2190 gedurende de gestelde termijn van 20 jaar gemonitord dienen te worden omdat de habitattypen meerdere jaren

nodig hebben om volledig te ontwikkelen en/of herstellen. In het goed te keuren monitoringsplan dient de monitoring nader uitgewerkt te worden (zie voorschriften 8 t/m 10). In het monitoringsplan kan nader ingegaan worden op de monitoringsfrequentie (zie voorschriften 9 en 10).

Ad 3

Wij hebben kennis genomen van de aangepaste passende beoordeling.

Wijziging ten opzichte van ontwerpbeschikking

In het definitieve besluit is ten opzichte van het ontwerpbesluit rekening gehouden met de uitspraak van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (hierna: AbRvS) van 2 november 2022 (ECLI:NL:RVS:2022:3159) en de actualisatie van AERIUS Calculator van 26 januari 2023. De aanvraag is naar hiervan aangevuld met de AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg en de ecologische beoordeling stikstof winning 4 Programma Berkheide, bijlage bij de passende beoordeling winning 4 Programma Berkheide, rapportnummer 23-045, projectnummer 22-0915 van 3 mei 2023, opgesteld door bureau Waardenburg' (hierna: de ecologische beoordeling).

Daarnaast is voorschrift 5, laatste bullit verwijderd, enkele voorschrift gewijzigd of verplaatst en zijn de voorschriften 10 t/m 19 toegevoegd. De laatste twee voorschriften naar aanleiding van het bericht dat in het gebied Lentevreugd de exoot watercrassula is aangetroffen. In onze overwegingen is dit nader toegelicht.

Toetsingskader en grondslag beschikking

De aanvraag is getoetst aan:

- de artikelen 2.7 tot en met 2.9 van de Wnb;
- de vastgestelde aanwijzingsbesluiten van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg;
- de beheerplannen van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg en
- de Natuurdoelanalyses van de Natura 2000-gebieden zoals vermeld in de AERIUS berekening van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg .

Beoordeling

Aangevraagde activiteit

Initiatiefnemer Dunea N.V. (hierna: Dunea) heeft een aanvraag om vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb ingediend voor renovatie en uitbreiding van winning 4, gelegen in het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide. Winning 4 ligt in het zuidelijk deel van Berkheide, nabij de Wassenaaarse Slag, circa 1 km ten noordwesten van Rijksdorp (gemeente Wassenaar).

Dunea is verantwoordelijk voor de productie en levering van drinkwater in het westelijk deel van de provincie Zuid-Holland. Om voldoende drinkwater te kunnen blijven leveren moet Dunea in de komende jaren de capaciteit van de drinkwaterwinning verhogen. Met het Programma Berkheide wil Dunea de leveringszekerheid veiligstellen. Het Programma Berkheide omvat een aantal projecten om op korte termijn de bestaande productiecapaciteit veilig te stellen middels renovatiewerkzaamheden en uit te breiden om aan de vraag naar drinkwater te kunnen voldoen. De renovatie en uitbreiding van winning 4 is één van de projecten die plaatsvindt vanuit deze doelstelling en opgave. Het project heeft tot doel de drinkwatercapaciteit te optimaliseren en de hydrologische condities voor de omliggende vochtige duinvalleien te behouden en/of te optimaliseren.

Winning 4 bestaat in de huidige situatie uit een drain en schoonmaakputten, gelegen in een sprang. De bestaande drain en de schoonmaakputten hebben het einde van hun technische levensduur bereikt en dienen te worden vervangen. De bestaande drain van winning 4 van circa 480 meter is aangelegd in de jaren dertig van de vorige eeuw en bestaat uit een asbestcement buis met een diameter van 500 millimeter. De onderzijde van de drain bevindt zich op 4 á 5 meter onder het maaiveld. Ten zuiden van de sprang is een onderhoudspad aanwezig dat niet meer functioneel is en zal worden opgeheven.

Naast renovatie van winning 4 is uitbreiding noodzakelijk om de capaciteit te verhogen van circa 160 m³/uur naar 200 m³/uur. Hiervoor dient er aan de westzijde in het verlengde van de bestaande drain een uitbreiding van de winning gerealiseerd te worden door de drain met circa 50 meter te verlengen. Hiernaast is het creëren van een nieuwe infiltratieplas (28.2) onderdeel van de uitbreiding. Met het realiseren van deze plas wordt zowel de wincapaciteit verhoogd als verdroging die door de uitbreiding van winning 4 op kan treden, tegengegaan. Verder wordt het waterpeil in de bestaande infiltratieplas 36 verhoogd en een stuk van de oever van deze plas aangepast om te blijven voldoen aan de minimale verblijftijd⁴.

De activiteiten voor project winning 4 bestaan samengevat uit renovatie en uitbreiding en omvatten de onderstaande werkzaamheden:

1. Renovatie winning 4 (vervangen draineren vernieuwen winputten)

- uitgraven van de 8 bestaande putten en de drain, met een graafmachine, over een lengte van 480 meter en een werkstrook van 6-9 meter breed (gemiddeld 7,5 meter), binnen de bestaande sprang. De totaal benodigde werkruimte betreft circa 3.600 m²;
- afvoeren van oud materiaal en het aanvoeren van nieuw materiaal
- het vernieuwen van de winputten (3 schoonmaakputten, 2 debietmeterputten en 3 nieuwe diepe winputten) en de drain (inclusief kabels en leidingen uit het op te heffen onderhoudspad) over een lengte van 480 meter;
- terugstorten van de grond en het afwerken van de bodem en
- opheffen van het oude onderhoudspad (verwijderen van kabels en leidingen) over een lengte van 480 meter en een breedte van 3,5 meter. De totaal benodigde werkruimte betreft 1.680 m².

2. Uitbreiding winning 4

- uitbreiden van de winning met 50 meter in westelijke richting. Hiervan valt circa 32 meter binnen en circa 18 meter buiten de sprang. De totaal benodigde werkruimte betreft circa 1.565 m² (waarvan 240 m² binnen de sprang en 1.225 m² buiten de sprang);
- het aanvullend verwijderen van duindoornstruweel over een oppervlakte van circa 4.000 m² op en rondom de sprangkop ten behoeve van natuurherstel;
- aanleg van een nieuwe infiltratieplas (plas 28.2) ter grootte van 1.320 m² (waarvan 1.100 m² in duindoornstruweel en 220 m² in riet- en brandnetelruigte) en het verhogen van de zuidelijke laagte (wordt oever van nieuwe plas) over een oppervlakte van 130 m². De totaal benodigde werkruimte betreft 1.450 m²;
- aanleg van een duiker, met een graafmachine, als hydrologische verbinding tussen plas 28 en 28.2. De totaal benodigde werkruimte betreft 360 m²;
- aanpassen van een stuk van de oever van plas 36 (aan de actieve zijde) om de verblijftijd van het grondwater te verlengen ter voorkoming van bacteriële verontreinigingen. Hiervoor wordt de plas tijdelijk drooggezet. De oever wordt aangevuld met zand om de afstand tussen plas en winning te vergroten. De werkzaamheden worden waar nodig gecombineerd met het schonen van de plasbodem en het verwijderen

---

⁴ De minimale verblijftijd van het te winnen water bedraagt 28 dagen reistijd tussen infiltratieplas en onttrekkingsdrain.

- van slib. Het kan nodig zijn vegetatie op de oevers te verwijderen. Vervolgens wordt tegen het talud een nieuwe oever aangelegd en
- het plaatsen van twee nieuwe elektrische pompen, in een bestaande pompput, tussen plas 36 en 37 om het peil van plas 36 te verhogen met 0,5 meter.

De werkzaamheden zijn gepland in de periode tot en met maart 2024. Begonnen wordt met de renovatie van winning 4, daarna volgt de uitbreiding van winning 4.

Vergunningplicht

Artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb bepaalt dat het verboden is zonder vergunning een project te realiseren dat niet direct verband houdt met of nodig is voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied. Gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, worden onder significante gevolgen verstaan: een significant negatief effect op de habitattypen of soorten waarvoor een gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden zijn opgenomen in de aanwijzingsbesluiten voor de desbetreffende gebieden.

De renovatie en uitbreiding van winning 4 heeft effecten (deels tijdelijk) op het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide. Het gaat daarbij om de effecten met betrekking tot ruimtebeslag (oppervlakteverlies habitattypen en leefgebieden van habitatsoorten) en hydrologische effecten op habitattypen en -soorten.

Daarnaast treden in de realisatiefase effecten op als gevolg van stikstofdepositie op de Natura 2000-gebieden Meijndel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen. In het ontwerpbesluit is geen rekening gehouden met een bijdrage van stikstof in de realisatiefase omdat ten tijde van het ter inzage leggen van het ontwerpbesluit op grond van artikel 2.9a van de Wnb bouwactiviteiten waren vrijgesteld van een vergunningplicht op grond van artikel 2.7, tweede lid van de Wnb. Op 2 november 2022 heeft de AbRvS (ECLI:NL:RVS:2022:3159) echter geoordeeld dat de bouwvrijstelling niet voldoet aan het Europese natuurbeschermingsrecht. Daarmee is de bouwvrijstelling die sinds 1 juli 2021 onderdeel van de Wet natuurbescherming was, komen te vervallen. Dit betekent dat alsnog een AERIUS berekening en ecologische beoordeling van de stikstofeffecten is opgesteld.

In de gebruiksfase treden geen effecten op als gevolg van stikstofdepositie.

Instandhoudingsdoelstellingen

Voor het gevraagde project zijn in verband met de bijdrage van stikstofdepositie, ruimtebeslag en hydrologische effecten de in de in de tabellen 1a t/m 1e genoemde instandhoudingsdoelstellingen van belang.

Tabel 1a: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide

Habitatype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm (H2130B)	uitbreiding	verbetering
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	behoud
Duinbossen, vochtig (H2180B)	behoud	behoud
Duinbossen, binnenduintrand (H2180C)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, ontkalkt	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	uitbreiding	verbetering

Kranswierwateren (H3140)	behoud	behoud
Ruigten en zomen (H6430A)	behoud	behoud
Habitatsoort	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
Nauwe korflak (H1014)	behoud	behoud
Meervleermuis (H1318)	behoud	behoud
Kamsalamander (H1166)	behoud	behoud
Kleine modderkruiper (H1149)	behoud	behoud

* Enige afname van dit habitatype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1b: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Coepelduynen

Habitatype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, binnenduinarand (H2180C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	behoud	verbetering

* Enige afname van dit habitatype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1c: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid

Habitatype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (H2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm H2130B)	behoud	verbetering
Grijze duinen, heischraal (H2130)	uitbreiding	verbetering
H2150 Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Kruipwilgstruwelen (H2170)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	behoud
Duinbossen, vochtig (H2180B)	behoud	verbetering
Duinbossen, binnenduinarand (H2180C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, ontkalkt (H2190C)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190D)	uitbreiding	verbetering
Galigaanmoerassen (7210)	behoud	behoud
Habitatsoort	Omvang leefgebied	Kwaliteit leefgebied
Nauwe korflak (H1014)	behoud	behoud
Meervleermuis (H1318)	behoud	behoud
Kleine modderkruiper (H1149)	behoud	behoud
Groenknolorchis	uitbreiding	verbetering

* Enige afname van dit habitatype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1d: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal

Habitatype	Oppervlakte	Kwaliteit
Witte duinen (H2120)	behoud	behoud
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm H2130B)	behoud	behoud
Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	verbetering
Duinbossen, binnenduinarand (H2180C)	behoud	verbetering

* Enige afname van dit habitatype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Tabel 1e: Instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen

Habitattype	Oppervlakte	Kwaliteit
Embryonale duinen (h2110)	behoud	behoud
Witte duinen (H2120)	behoud	behoud
Grijze duinen, kalkrijk (H2130A)	uitbreiding	verbetering
Grijze duinen, kalkarm (H2130B)	behoud	behoud
Duinheiden met struikhei (H2150)	behoud	behoud
Duindoornstruwelen (H2160)*	behoud	behoud
Duinbossen, droog (H2180A)	behoud	verbetering
Duinbossen, binnenduinderand (H2180C)	behoud	verbetering
Vochtige duinvalleien, open water (H2190A)	behoud	behoud
Vochtige duinvalleien, kalkrijk (H2190B)	uitbreiding	verbetering
Vochtige duinvalleien, hoge moerasplanten (H2190C)*		behoud

* Enige afname van dit habitattype is toegestaan ten gunste van uitbreiding grijze duinen en vochtige duinvalleien

Beoordeling aanvraag ten aanzien van overige effecten

De initiatiefnemer heeft in het rapport Passende beoordeling project winning 4 Programma Berkheide (hierna: passende beoordeling) aangevoerd dat de beoogde activiteit geen significant negatieve effecten heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide.

Hieronder zijn de conclusies per habitattype nader beoordeeld.

Habitattypen H2120 en H2130, witte en grijze duinen

Ruimtebeslag (oppervlakteverlies)

Deze habitattypen komen binnen de onder 'Aangevraagde activiteit' benoemde werkzaamheden enkel voor ter plaatse van de sprangkop alwaar werkzaamheden ten behoeve van de uitbreiding van winning 4 en aanvullend natuurherstel plaatsvinden. Uit de passende beoordeling blijkt dat dit gebied zich de afgelopen jaren heeft ontwikkeld van mozaïek H2120, witte duinen in ontwikkeling naar H2130A en B, grijze duinen; kalkrijk en kalkarm. Rond de sprangkop is daarnaast H2160, duindoornstruwelen ontstaan. De vegetatie op de kop van winning 4 wordt op de habitattypekaart weergegeven als H2120, witte duinen. In de actuele situatie zijn de taluds en bovenste rand van de sprang begroeid met duindoornstruweel. De actuele situatie bestaat dus uit duindoornstruweel, witte duinen en grijze duinen.

Over een oppervlakte van 1.225 m² wordt voorbij de laatste schoonmaakput, richting de kop van de sprang en de verlening van de winning, de toplaag van circa 15 cm afgeplagd en als natuurlijke zadenbank (bevat namelijk zaden en overige diasporen van duingrasland) in depot gezet. Vervolgens wordt plaatselijk ontgraven tot een diepte van 4 à 5 meter onder maaiveld waarna de nieuwe drain wordt geplaatst en de ontgraving wordt aangevuld met de uitkomende grond. Hierna wordt de in depot gezette toplaag weer teruggebracht. Het herstel- en de ontwikkeling van H2130, grijze duinen wordt met deze mitigerende maatregel zodanig gestimuleerd dat binnen 3-5 jaar duingrasland met kenmerken van Grijze duinen ontwikkelt. Na uitvoering van de werkzaamheden kan H2130A en B zich hierdoor op deze locatie herstellen.

Aanvullend wordt, ten behoeve van natuurherstel, over een oppervlakte van 4.025 m² op en rondom de sprangkop duindoornstruweel verwijderd. Deze werkzaamheden worden uitgevoerd in een gebied aansluitend op het bovengenoemde werkgebied voor de uitbreiding van de winning. Door het verwijderen van het duindoornstruweel wordt de ontwikkeling van grijze duinen op deze locatie gestimuleerd.

De volledige oppervlakte van 5.250 m² waarover de habitattypen H2120, witte duinen en H2130, grijze duinen door de werkzaamheden worden verwijderd, wordt vervolgens weer volledig hersteld. Binnen 3-5 jaar zal sprake zijn van het eerste herstel van H2120 en H2130. In de daarop volgende jaren is verdere ontwikkelingen van het habitattype

H2130 aan de orde. Door het verwijderen van de duindoornstruwelen neemt tevens de kwaliteit van de witte en grijze duinen in de komende jaren toe. Het oppervlakteverlies is daarmee tijdelijk en resulteert niet in significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied.

Om te borgen dat habitattype H2130 in het gebied ontwikkeld is in de voorschriften opgenomen dat monitoring moet plaatsvinden. Deze monitoring dient gericht te zijn op de verwachte ontwikkeling van habitattype H2130 en dient te zien op de vegetatie-ontwikkeling (op zowel op korte als lange termijn) van dit habitattype.

Habitattype H2160, duindoornstruwelen

Ruimtebeslag (oppervlakteverlies)

Deze habitattypen komen binnen de onder 'Aangevraagde activiteit' benoemde werkzaamheden voor ter plaatse van de sprangkop (uitbreiding winning en aanvullend natuurherstel), de nieuw aan te leggen infiltratieplas (plas 28.2) en de nieuwe duiker tussen plas 28 en 28.2.

Zoals aangegeven onder 'Habitattype H2120/H2130, witte en grijze duinen' bevinden zich op en rond de kop van winning 4 in de actuele situatie duindoornstruweel, witte duinen en grijze duinen. Door de werkzaamheden wordt over een oppervlakte van 5.250 m² deze vegetatie verwijderd. Na de werkzaamheden komt hier geen duindoornstruweel meer terug. Er is hier dus sprake van een afname van 5.250 m² H2160, duindoornstruwelen.

Voor het aanleggen van de nieuwe infiltratieplas (plas 28.2) is een werkruimte van 1.450 m² noodzakelijk. Deze oppervlakte bestaat uit:

- 1.100 m² ontgraving ten behoeve van nieuwe infiltratieplas bestaande uit duindoornstruweel;
- 220 m² ontgraving ten behoeve van nieuwe infiltratieplas bestaande uit riet- en brandnetelruigte en
- 130 m² ophoging ter realisatie van de oever van de nieuwe infiltratieplas bestaande uit riet- en brandnetelruigte.

De nieuwe infiltratieplas krijgt een oppervlakte van circa 1.320 m², aangrenzend aan de plas wordt over een oppervlakte van 130 m² een laagte verhoogd tot een geschikte oever. Uit bovenstaande blijkt dat er een oppervlakteverlies van habitattype H2160, duindoornstruwelen, optreedt van 1.100 m². Na uitvoering van de werkzaamheden is de locatie geschikt voor het ontstaan van habitattype H2190, vochtige duinvalleien.

Voor het aanleggen van de duiker, vind een open ontgraving plaats, waarvoor over een oppervlakte van 360 m² H2160, duindoornstruwelen wordt verwijderd. Aangrenzend aan de ontgraving (over een lengte van 36 meter) bevindt zich tevens duindoornstruweel waardoor dit oppervlakte geleidelijk weer dicht groeit met duindoornstruweel. Het oppervlakteverlies (360 m²) is derhalve tijdelijk.

In de instandhoudingsdoelstellingen, zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit voor het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide onder toelichting, en de uitwerking daarvan in het Natura 2000-beheerplan voor het gebied is opgenomen:

Enige achteruitgang in oppervlakte van habitattype H2160, duindoornstruwelen ten gunste van habitattypen grijze duinen (H2130) of vochtige duinvalleien (H2190) is toegestaan. Het habitattype duindoornstruwelen komt lokaal in het Natura 2000-gebied in goede kwaliteit (met veel struweelsoorten) voor. Wegens de grote oppervlakte levert dit gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel van het habitattype. Het type is landelijk niet bedreigd. Voorkomen moet worden dat het type zich uitbreidt ten koste van het habitattype grijze duinen (H2130). Om de kwaliteit te behouden moeten alle successiestadia in het gebied voorkomen, ook de jonge stadia die als matig ontwikkeld worden beoordeeld.

Op grond van deze passage is het toegestaan dat het oppervlakteverlies dat optreedt over een oppervlakte van 5.250 m² ter plaatse van de sprangkop en 1.100 m² ter plaatse van de nieuwe infiltratieplas respectievelijk ten gunste komt van H2130, grijze duinen en H2160, vochtige duinvalleien. Het oppervlakteverlies van H2160,

duindoornstruwelen is daarmee niet in strijd is met de instandhoudingsdoelstellingen voor het Natura 2000-gebied. De aantasting over een oppervlakte van 360 m² ter plaatse van de duiker is slechts tijdelijk en leidt daarmee niet tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen.

Habitattype H2190, vochtige duinvalleien

De onder 'Aangevraagde activiteit' benoemde werkzaamheden hebben in de gebruiksfase geohydrologische effecten op de waterhuishouding. Deze effecten zien met name op het uitbreiden van de waterwinning, de aanleg van een nieuwe infiltratieplas (plas 28.2) en het verhogen van het peil van 0,5 meter in plas 36. Daarnaast vindt gedurende de uitvoering van de werkzaamheden (realisatiefase) tijdelijke bemaling (6 maanden) plaats. Deze geohydrologische veranderingen kunnen resulteren in tijdelijke of permanente effecten op habitattype H2190, vochtige duinvalleien. Het gaat hierbij om de subhabitattypen H2190A, open water, H2190B, kalkrijk en H2190D hoge moerasplanten.

In de passende beoordeling zijn de hydrologische effecten in zowel de realisatie- als de gebruiksfase beschreven.

Hydrologische effecten in de realisatiefase

In de aanlegfase vindt gedurende 6 maanden tijdelijk bemaling plaats. Deze bemaling heeft in een klein gebied invloed op de grondwaterstand. Daarnaast is sprake van een tijdelijke stop in de toevoer van water naar de plassen 28 en 36. Deze werkzaamheden leiden tot tijdelijke en plaatselijke verdroging. Door het stopzetten van de huidige winning 4 is echter ook sprake van vernatting. Netto gezien is sprake van een tijdelijke verlaging van de grondwaterstand. Omdat de renovatie- en uitbreidingswerkzaamheden grotendeels buiten het groeiseizoen van planten plaatsvinden, is geen sprake van droogtestress en zijn significant negatieve effecten op habitattype H2190, vochtige duinvalleien niet aan de orde.

Hydrologische effecten in de gebruiksfase

In de gebruiksfase veroorzaken de werkzaamheden zowel een verdrogend als een vernattend effect op nabijgelegen vochtige duinvalleien. Binnen de invloed van de werkzaamheden zijn 8 vochtige duinvalleien gelegen. Dit zijn Boerendel, Joppendel, Pitruspoel, Hondengerecht/Paardenkerkhof, Dodebomenmeer, Bommendel, Plasjes van Simon en Zwarte Pan.

Verdrogend effect

De grondwaterstand direct rond winning 4 zal maximaal 1 meter dalen. Het verdrogend effect treedt lokaal direct nabij de drain van winning 4 op en reikt tot aan de zuidelijke vochtige duinvalleien nabij de Wassenaarse Slag. Ter plaatse van Zwarte Pan zal daardoor sprake zijn van verdroging. Ook de valleien Bommendel en Hondengerecht/Paardenkerkhof zullen verdrogende effecten ondervinden als gevolg van de werkzaamheden. Het effect van de wateronttrekking wordt hier deels teniet gedaan door afstromend grondwater vanaf de nieuwe infiltratieplas 28.2.

Vernattend effect

De aanleg van infiltratieplas 28.2 en verhoging van het waterpeil bij plas 36 leidt tot een vernattend effect. Vanaf de infiltratieplassen neemt de invloed van het constante plaspeil af en neemt de fluctuatie van de grondwaterstand als gevolg van neerslag en verdamping toe. Dit leidt ertoe dat door de werkzaamheden de vochtige duinvalleien Plasjes van Simon en Dodebomenmeer (binnen circa 150 meter van infiltratieplas 28.2 gelegen) onder invloed van het plaspeil komen te staan. Ter plaatse van de overige vochtige duinvalleien (tot maximaal circa 450 meter van de infiltratieplassen gelegen) vindt nog wel een verhoging van de gemiddelde grondwaterstand ten gevolge van de werkzaamheden plaats, maar is nog wel steeds sprake van een natuurlijke fluctuatie die uit peilbuisgegevens zo'n 50 centimeter kan afwijken van de gemiddelde grondwaterstand.

Ten gevolge van de hydrologische wijzigingen en de plaatselijke verdroging en vernatting veranderen de standplaatscondities binnen de bestaande acht vochtige duinvalleien. Dit kan vervolgens leiden tot een verandering, toename of afname van de daar aanwezige (sub)habitattypen. In de passende beoordeling is dit nader uitgewerkt. De grootste verdroging en daarmee afname naar drogere grondwaterklassen en daarmee afname van het aanwezige habitat vindt plaats in de Zwarte Pan. De grootste uitbreiding naar nattere grondwaterklassen en daarmee mogelijkheden tot uitbreiding van aanwezig habitat op de korte termijn vindt plaats in het Dodebomenmeer.

In alle vochtige duinvalleien vinden verschuivingen plaats tussen de verschillende grondwaterklassen, gemiddeld is dit een verschuiving naar natte klassen. Dit leidt tot meer mogelijkheden voor het ontwikkelen van de subhabitatypen A en D (alsmede B) op de middellange termijn. Wel is hierbij aangegeven dat hiervoor beheermaatregelen noodzakelijk zijn. Deze maken geen onderdeel uit van onderhavige werkzaamheden en besluitvorming. Om te borgen dat deze ontwikkelingen plaats gaan vinden zijn in de voorschriften bij deze vergunning eisen en voorwaarden ten opzichte van monitoring van voortgang van deze ontwikkelingen opgenomen.

Netto effect

Voor de instandhoudingsdoelstellingen voor de subhabitatypen H2180A (open water), H2180B (kalkrijk) en H2180D (hoge moerasplanten) is het van belang dat binnen het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide sprake is van een verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het oppervlakte. Ten aanzien van de acht door winning 4 beïnvloede vochtige duinvalleien is netto sprake van vernatting en uitbreiding van gunstige standplaatscondities. Hiermee is het voldoende aannemelijk gemaakt dat significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen zijn uitgesloten.

De in de nabije toekomst geplande aanvullende natuurherstelmaatregelen zoals het verwijderen van duindoornstruweel en het aanpassen van het reliëf zullen daarnaast ook zorgen voor verbetering van de kwaliteit van het habitat en uitbreiding van de oppervlakte aan aanwezig habitat ter plaatse van de vochtige duinvalleien.

Habitattype H2180C, duinbossen binnenduinrand

Hydrologische effecten

De onder 'Aangevraagde activiteit' benoemde werkzaamheden zorgen voor een blijvende verandering van de waterhuishouding in de gebruiksfase. Binnen de toekomstige invloedssfeer van winning 4 komt habitattype H2180C, duinbossen binnenduinrand voor. Uit de passende beoordeling blijkt dat dit habitattype geen negatieve effecten als gevolg van project winning 4 ondervindt. Het bos ten noorden van de winning blijft grotendeels beïnvloed door het plaspeil. De maximale verlaging in het zuidelijke deel van deze opstanden is 25 cm. De bomen zijn goed in staat deze verlaging met de groei van hun wortelstelsel op te vangen. Het zuidelijke duinbos is niet afhankelijk van grondwater; het verlaagde grondwaterpeil heeft dan ook geen effect op dit bos.

Significant negatieve effecten als gevolg van project winning 4 op de instandhoudingsdoelstellingen voor habitattype H2180C, duinbossen binnenduinrand, zijn derhalve uitgesloten.

Habitatsoort H1014, nauwe korfslak

Binnen het werkgebied van project winning 4 komt (potentieel) leefgebied voor van de nauwe korfslak. De soort komt voor ter plaatse van overgangen van struweel naar open, vochtig grasland. In de winterperiode, deels gedurende de uitvoering van het project, is de soort in winterslaap. In de passende beoordeling is opgenomen dat op locaties met potentieel habitat voor de nauwe korfslak het aanwezige strooisel en mos waarin zich overwinterende nauwe korfslakken kunnen bevinden, bij het graafwerk in depot worden gezet en bij afronding van

het werk op een geschikte locatie worden teruggebracht. Deze maatregel is opgenomen als voorschrift 3 van deze vergunning.

Enkel ter plaatse van de sprang van winning 4 is habitat gekwalificeerd als Lg12, leefgebied voor de nauwe korfslak. De sprang zelf bestaat uit droog duingrasland en is niet geschikt leefgebied voor de nauwe korfslak. Aan de rand van de sprang is wel geschikt leefgebied aanwezig, maar deze randen worden tijdens werkzaamheden niet aangetast. De verlenging van de drain ligt, blijkens de passende beoordeling wel in geschikt leefgebied van de nauwe korfslak. Over een oppervlakte van 550 m² van habitatype Lg12 vinden werkzaamheden plaats. De aantasting is hier, mede door de bovengenoemde mitigerende maatregel, van tijdelijke aard.

Ten gevolge van de overige werkzaamheden voor winning 4 ontstaat lokaal nieuw potentieel leefgebied voor de nauwe korfslak, zoals ter plaatse van het op te heffen onderhoudspad en aan de randen van de nieuwe infiltratieplas 28.2, en lokaal neemt de potentie af door het verwijderen van duindoornstruwelen en het realiseren van de infiltratieplas 28.2.

De instandhoudingsdoelstelling voor de nauwe korfslak betreft het behoud van omvang en kwaliteit van hun leefgebied. Door de voorgenomen werkzaamheden zullen verschuivingen optreden van de locaties van voorkomen van de nauwe korfslak, maar netto is sprake van behoud van omvang en kwaliteit van het leefgebied. Er is derhalve geen sprake van significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling.

H1166, Kamsalamander

De aanwezigheid van de kamsalamander is niet bekend binnen Berkheide. Op basis van literatuuronderzoek blijkt dat de kamsalamander alleen voorkomt in Meijndel en niet in Berkheide. In Berkheide is echter wel voor deze soort geschikt habitat aanwezig, namelijk in en nabij de infiltratieplassen. Ter bepaling van de aan- of afwezigheid van deze soort in het projectgebied is op 10 augustus 2022 eDNA-onderzoek uitgevoerd ter plaatse van de plassen 28 en 36. Het onderzoek bevestigt dat de kamsalamander niet in het projectgebied voorkomt. Negatieve effecten op de soort zijn daarmee uit te sluiten.

H1149 Kleine modderkruiper

Binnen het werkgebied van winning 4 is geschikt habitat voor de kleine modderkruiper aanwezig, namelijk ter plaatse van de infiltratieplassen. Kleine modderkruipers hebben de voorkeur voor wateren met een zandige of met dunne sliblaag bedekte bodem (bron: website Ravon). Uit veldbezoek op 10 augustus 2022 is gebleken dat de kleine modderkruiper in de infiltratieplassen 28 en 36 aanwezig is. De onder 'Aangevraagde activiteit' benoemde werkzaamheden ter plaatse van de infiltratieplassen, en dan met name het droogleggen van deze plassen en het verwijderen van het slib kan gevolgen hebben voor de kleine modderkruiper. Uit navraag bij Dunea blijkt dat de sliblaag binnen de (tijdelijk) droog te zetten plassen 28 en 36 in het verleden slechts beperkt was (enkele centimeters) en minimaal effect heeft op de mogelijk in de sliblaag voorkomende exemplaren van de kleine modderkruiper.

Voorafgaande aan de werkzaamheden worden de kleine modderkruipers actief afgevangen. Vervolgens worden de kleine modderkruipers overgeplaatst naar de infiltratieplassen 26 en 38. Hierbij is zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de werkwijze die in de 'Gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen – onderdeel Soortenbescherming' (Unie van Waterschappen, 2019) is uitgewerkt voor baggerwerkzaamheden. Tevens is de werkwijze afgestemd op de Soortenstandaard Kleine modderkruiper (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland, 2014) en op de werkwijze voor het wegvangen/verplaatsen van grote modderkruipers, zoals opgenomen in het Kennisdocument Grote Modderkruiper (BIJ12, 2021). Dit wordt geborgd door de bij de onderhavige vergunning opgenomen voorschriften

Na afloop van de werkzaamheden worden de plassen weer gevuld en kunnen de kleine modderkruipers de plassen weer herkoloniseren via de duikers tussen de plassen. Door de realisatie van een nieuwe infiltratieplas (28.2) neemt het totale oppervlak potentieel leefgebied van de kleine modderkruiper toe. Vanaf medio februari 2023 zijn de plassen 28 en 36 weer in bedrijf.

Door de werkzaamheden worden geen kleine modderkruipers gedood en na afloop van de werkzaamheden is bestaand leefgebied hersteld en vindt aanvullend een uitbreiding van het leefgebied plaats. Een significant negatief effect op de kleine modderkruiper kan zodoende worden uitgesloten.

Conclusie overige effecten op Natura 2000-gebieden

Gelet op de specifieke milieukeurmerken en omstandigheden van het gebied, en door het stellen van voorschriften, zijn wij van mening dat in de passende beoordeling op voldoende wijze is aangetoond dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast als gevolg van de beoogde activiteit.

Wij stellen vast dat de zekerheid is verkregen dat de renovatie, de uitbreiding en het gebruik van winning 4 geen significant negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied Meijndel & Berkheide.

Beoordeling aanvraag ten aanzien van stikstofdepositie

In deze beoordeling wordt nader ingegaan op de bijdrage aan stikstofdepositie ten gevolge van het project.

Uit de AERIUS berekening van 26 januari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg blijkt dat de emissie van mobiele werktuigen in de realisatiefase resulteert in een maximale stikstofdepositie op habitattypen in de genoemde Natura 2000-gebieden zoals weergegeven in tabel 2.

Tabel 2: Projecteffect in mol/ha/jaar in de realisatiefase

Natura 2000-gebied	Project effect realisatiefase, max stikstofdepositie in mol/ha/jaar
Meijndel & Berkheide	10,71
Coepelduynen	0,02
Kennemerland Zuid	0,01
Westduinpark & Wapendal	0,01

Ecologische beoordeling

Ontwikkeling achtergronddepositie

Sinds 2018 daalt de achtergronddepositie in de kustgebieden in Zuid-Holland. Dit blijkt ook uit het rapport "Actualisatie Aeries Calculator en Monitor 2022", RIVM-briefrapport 2022-0121. De prognose is dat deze daling zal doorzetten in de komende jaren. Dit neemt niet weg dat in grote delen van de duingebieden nog steeds sprake is van een overbelaste situatie waarbij de Achtergronddepositiewaarde (ADW) hoger is dan de Kritische Depositiewaarde (KDW) voor habitattypen.

Stikstof is één van de sleutelfactoren die bepalend is voor de kwaliteit van de voor stikstofgevoelige duinhabitattypen. Daarnaast zijn windverstuiving en begrazing door konijnen van oudsher bepalend voor de kwaliteit. Deze drie factoren bepalen de veerkracht en de kwaliteit van het habitatype. Het betreft sleutelfactoren die onder natuurlijke situaties permanent en langjarig van invloed zijn. In duingebieden is het opstapelen van organisch materiaal op en in de bodem en het daardoor en door uitspoeling van kalk optreden van verzuring een natuurlijk proces. Het is onder natuurlijke omstandigheden een traag proces (decennia) dat in duinen waar plaats is voor winddynamiek extra vertraagd wordt door processen als verstuiving en lokale erosie. Duinhabitattypen zijn voor hun instandhouding dan ook afhankelijk van kleinschalige verstuivingsdynamiek en van begrazing. Van oudsher betreft dit begrazing door konijnen, met het instorten van de duinpopulaties is deze rol vanaf het einde van

de vorige eeuw overgenomen door het inzetten van (grote) grazers. Vanaf deze periode wordt ook kleinschalige verstuiwingsdynamiek gestimuleerd. Met begrazing en herstel van kleinschalige verstuiwing treedt herstel van duinhabitattypen op, ook waar nog sprake is van een overbelasting.

Opbouw beoordeling

De effecten van stikstofdepositie zijn per Natura 2000-gebied en per habitattypen nader beoordeeld. Per Natura 2000-gebied is steeds eerst de depositietoename per habitattypen weergegeven, alsmede het percentage van dat areaal waar de kritische depositiewaarde (KDW) reeds overschreden is. Deze informatie is afkomstig uit de betreffende gebiedsanalyses, AERIUS-monitor en passende beoordeling. Vervolgens is voor ieder habitattypen waarop project winning 4 een toename van stikstofdepositie veroorzaakt, een specifieke beoordeling uitgewerkt op basis van de huidige kwaliteit en omstandigheden of de reeds in uitvoering zijnde beheermaatregelen. Daarbij is rekening gehouden met de Natuurdoelanalyses (hierna: NDA'(s)) van de relevante Natura 2000-gebieden.

Per Natura 2000- gebied en per habitattypen of leefgebied van een soort is gekeken of op één of meerdere hexagonalen met het betreffende vegetatietypen de kritische depositiewaarde overschreden wordt door de achtergronddepositie, of binnen een marge van 70 mol/ha/jaar ligt (meetonzekerheid). De habitattypen waarbij dit niet het geval is zijn niet beschreven. Hiervan is op voorhand uit te sluiten dat de instandhoudingsdoelstellingen in het geding komen door een toename van stikstofdepositie.

Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide

Tabel 3: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide per habitattypen

Habitattypen	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitattypen in ha	(Nadere) overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met (naderende) overschrijding KDW van project in ha
H2120 Witte duinen	3,50	1429	96	0%	0,9
H2130A Grijs duinen, kalkrijk	10,71	1071	583	20%	116,6
H2130B Grijs duinen, kalkarm	6,64	714	301	100%	301
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,71	1071	4	81%	3,2
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,84	1429	414	27%	111,8
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	10,71	1786	125	3%	3,8
H2190C Vochtige duinvalleien, ontkalkt	0,02	1071	<1	29%	0,3
H3140 Kranswierwateren	7,50	571	16	100%	16

H2120 Witte duinen

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat op het totale oppervlakte van habitattypen H2120, witte duinen (96 ha) sprake is van een (naderende) overschrijding op minder dan 1% (0,9 ha) van het totale oppervlak. De tijdelijke projectbijdrage op overbelaste hexagonalen bedraagt 0,27 mol N/ha/jaar en betreft een oppervlakte van 0,5 ha. Deze beperkte, tijdelijke projectbijdrage van 0,27 mol N/ha/jaar vormt geen knelpunt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitattypen. Het grootste knelpunt voor dit habitattypen is het gebrek aan dynamiek (verstuiwing) in het gebied. In het Natura 2000-gebied zijn reeds maatregelen uitgevoerd om verstuiwing te bevorderen.

Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit (vegetatie en abiotische randvoorwaarden) goed is en stikstofdepositie geen knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Wij kunnen derhalve de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,27 mol/ha/jaar, op 0,5 ha habitattypen grijs duinen, het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitattypen niet in gevaar brengt.

H2130A Grijze duinen, kalkrijk

Binnen het Natura 2000-gebied Meijendel & Berkheide komt habitattype grijze duinen, kalkrijk, op een oppervlakte van 583 ha voor. Hiervan is 20% overbelast (dat wil zeggen: de achtergronddepositiewaarde (ADW) is hier hoger dan de KDW), in totaal 116,6 ha. De maximale stikstofdepositie bedraagt 10,71 mol/ha/jaar. Uit de ecologische beoordeling blijkt dat de maximale bijdrage van 10,71 mol/ha/jaar op circa 64 ha (minder dan 11% van habitattype grijze duinen, kalkrijk), optreedt.

Uit de NDA blijkt dat op plekken met overbelasting een goede kwaliteit van vegetatie behorende tot het habitattype grijze duinen aanwezig is. De afgelopen jaren zijn beheermaatregelen uitgevoerd om verstuing te initiëren en vergrassing en verstruweling aan te pakken. Voor verdere verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van grijze duinen is continuering van deze maatregelen noodzakelijk. De tijdelijke projectbijdrage van maximaal 10,71 mol N/ha op (naderend) overbelast habitat doet geen afbreuk aan de effectiviteit van beheer en herstelmaatregelen en de huidige kwaliteit van het habitattype.

Ter plekke van de locaties met een hoge projectbijdrage wordt daarnaast tijdens de werkzaamheden een grote hoeveelheid biomassa en daarmee stikstof uit het gebied verwijderd (>1.000 mol, zie tabel 1.3 ecologische beoordeling). Onder de beoordeling van overige effecten hebben wij tevens opgemerkt dat sprake is van (tijdelijk) ruimtebeslag waarbij circa 8.220 m² van het habitattype wordt aangetast. Na uitvoering van de werkzaamheden kan het habitattype zich weer binnen enkele jaren herstellen.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de bijdrage aan stikstofdepositie niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de tijdelijke bijdrage van dit project. Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat er als gevolg van de werkzaamheden ook veel stikstof uit het gebied verwijderd wordt. Wel is een monitoringsvoorschrift aan dit besluit verbonden om te kunnen borgen dat de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitattype worden gerealiseerd.

H2130B Grijze duinen, kalkarm

Binnen het Natura 2000-gebied wordt de KDW van het habitattype grijze duinen, kalkarm over het totale oppervlakte van 301 ha (naderend) overschreden. De maximale bijdrage van 6,64 mol N/ha/jaar vindt met name plaats in de directe omgeving van de bestaande winning 4. In de NDA is de huidige abiotiek als goed beoordeeld. Een goede kwaliteit vegetatie is in Meijendel & Berkheide aanwezig, ook op plekken met een forse overbelasting met stikstof. Er zijn in het verleden met succes beheermaatregelen uitgevoerd om verstuing te initiëren en vergrassing en verstruweling aan te pakken. Voor verdere verbetering van de kwaliteit en uitbreiding van het habitattype is continuering van de maatregelen noodzakelijk.

Net als bij grijze duinen (kalkrijk) wordt ook hier plaatselijk biomassa uit het gebied verwijderd (zie hiervoor ook onze beoordeling met betrekking tot overige effecten, ruimtebeslag). De tijdelijke, plaatselijke projectbijdrage van maximaal 6,64 mol N/ha doet geen afbreuk aan de effectiviteit van beheer en herstelmaatregelen en de huidige kwaliteit van het habitattype.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van maximaal 6,64 mol N/ha/jaar niet leidt tot significant negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen als gevolg van de tijdelijke bijdrage van dit project. Daarbij hebben wij rekening gehouden met het feit dat er als gevolg van de werkzaamheden ook veel stikstof uit het gebied verwijderd wordt (zie hiervoor ook onze beoordeling met betrekking tot overige effecten, ruimtebeslag). Wel is een monitoringsvoorschrift aan dit besluit verbonden om te kunnen borgen dat de instandhoudingsdoelstellingen voor dit habitattype worden gerealiseerd.

H2180Abe, Duinbossen, droog, berken-eikenbos

In het gebied komt habitatype duinbossen (droog), berken-eikenbos op een totale oppervlakte van 4 ha voor. Ruim driekwart van het oppervlakte van dit habitatype is overbelast. De projectbijdrage op overbelast habitat bedraagt 0,71 mol N/ha/jaar en betreft habitat nabij de Wassenaarse Slag. Er zijn geen aanwijzingen dat stikstof een knelpunt vormt voor de huidige kwaliteit, ondanks een nog forse lokale overschrijding van de KDW. In de NDA is opgenomen dat er geen maatregelen nodig zijn voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype.

Wij onderschrijven de conclusie dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,71 mol N/ha/jaar geen afbreuk doet aan de effectiviteit van het huidige bosbeheer. De projectbijdrage heeft daarmee geen effect op de instandhoudingsdoelen voor duinbossen (droog), berken-eikenbos.

H2180Ao Duinbossen (droog), overig

Habitatype duinbossen (droog), overig, komt voor op een totale oppervlakte van 414 ha. Hiervan wordt de KDW van het habitatype op minder dan 21% van het oppervlak (naderend) overschreden. Het project leidt hier tot een maximale bijdrage van stikstofdepositie van 0,84 mol/ha/jaar. De tijdelijke projectbijdrage op overbelast habitat is maximaal 0,37 mol N/ha/jaar.

Voor het uitvoeren van de werkzaamheden wordt plaatselijk biomassa verwijderd (zie hiervoor ook onze beoordeling ten aanzien van overige effecten, ruimtebeslag). Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit van duinbossen (droog), overig goed is. Dat geldt ook op locaties waar sprake is van een forse overbelasting. Voor dit habitatype zijn er geen maatregelen nodig om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Wij kunnen derhalve de conclusie delen dat met het huidige beheer, een tijdelijke projectbijdrage van ten hoogste 0,37 mol N/ha/jaar geen significante gevolgen heeft op de instandhoudingsdoelen van het habitatype duinbossen (droog), overig.

H2180C Duinbossen, binnenduinrand

De totale oppervlakte van dit habitatype bedraagt 125 ha. Hiervan wordt de KDW van het habitatype op minder dan 1% van het totale oppervlak nog (naderend) overschreden. De bijdrage op overbelast habitat van 0,26 mol N/ha/jaar vindt plaats op circa 4 ha.

Net als bij duinbossen (droog) wordt ook hier plaatselijk biomassa verwijderd. Blijkens de NDA is de huidige kwaliteit van duinbossen (binnenduinrand) goed. De kwaliteit is met het huidige beheer gewaarborgd en neemt met veroudering van het bos toe. Wij onderschrijven de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een tijdelijke projectbijdrage van ten hoogste 0,26 mol N/ha/jaar op 4 ha overbelast habitat geen afbreuk doet aan de effectiviteit van het beheer. De projectbijdrage heeft daarmee geen effect op de instandhoudingsdoelen voor duinbossen (binnenduinrand).

H2190C Vochtige duinvalleien, ontkalkt

Binnen het Natura 2000-gebied komt op minder dan 1 ha het habitatype vochtige duinvalleien (ontkalkt) voor. Op 29% van dit oppervlak is sprake van een bijdrage van 0,02 mol N/ha/jaar.

Uit de NDA blijkt dat er nog geen beheermaatregelen plaatsvinden maar dat potentie aanwezig is voor de uitbreiding en kwaliteitsverbetering van het habitatype. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat de geringe, tijdelijke projectbijdrage van 0,02 mol N/mol/jaar op (naderend) overbelast habitat het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg staat delen.

H3140 Kranswierwateren

Het habitattype kranswierwateren komt in het Natura 2000-gebied op een totale oppervlakte van 16 ha voor. Het habitattype is op zich zeer gevoelig voor stikstofdepositie. De maximale tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 7,50 mol N/ha/jaar treedt op de totale oppervlakte van dit habitattype op.

Het habitattype komt in Meijendel & Berkheide alleen voor in de infiltratieplassen en is daarmee afhankelijk van de waterwinning en het gebruik van voorgezuiverd rivierwater. Behoud van de waterkwaliteit is met dit gebruik gewaarborgd. Uit de NDA blijkt dat de huidige kwaliteit van het habitattype goed is en dat potentie aanwezig is voor de ontwikkeling van het habitattype. Voor dit habitattype hoeven verder geen maatregelen genomen te worden voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Derhalve kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 7,50 mol N/ha/jaar geen significant negatieve effecten heeft voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen.

Natura 2000-gebied Coepelduynen

Tabel 4: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Coepelduynen per habitattype

Habitattype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitattype in ha	(Naderende) overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2130A Grijs duinen, kalkrijk	0,02	1071	112	15%	16,8

Uit de ecologische beoordeling blijkt dat de KDW van het habitattype grijs duinen (kalkrijk) van het totale oppervlak van 112 ha in het Natura 2000-gebied Coepelduynen op circa 15% van het oppervlak (naderend) wordt overschreden. De maximale tijdelijke projectbijdrage vindt plaats op minder dan 8% van naderende overbelaste hexagonen en bedraagt 0,02 mol N/ha/jaar.

Uit de NDA blijkt dat ondanks een overschrijding van de KDW, de kwaliteit van het habitattype overwegend goed is. In het Natura 2000-gebied vinden al systeemmaatregelen (waaronder dynamisering zeeoep), procesmaatregelen en patroonmaatregelen plaats. Wij kunnen derhalve de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat de geringe, tijdelijke bijdrage van 0,02 mol N/ha/jaar de instandhoudingsdoelstellingen niet in de weg staat.

Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid

Tabel 5: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Kennemerland-Zuid per habitattype

Habitattype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitattype in ha	Overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2130A Grijs duinen, kalkrijk	0,01	1071	1569	2%	31,4
H2130B Grijs duinen, kalkarm	0,01	714	818	10%	81,8
H2150 Duinen met struikheide	0,01	1071	4,8	64%	3,1
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,01	1071	481	5%	24,05
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,01	1492	630	8%	50,4
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	0,01	1786	420	<1%	4,2
H2190B Vochtige duinvalleien, kalkrijk	0,01	1429	86	<1%	0,86

H2130A Grijs duinen, kalkrijk

Het totale oppervlakte van grijs duinen in het Natura 2000-gebied Kennemerland Zuid bedraagt 1.569 ha. De projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonen met een (naderende) overbelasting komt voor op 1% van het totale oppervlak van dit habitattype. Dit betreft 1,6 ha.

Uit de NDA blijkt dat in Kennemerland-Zuid een goede kwaliteit van grijze duinen (kalkrijk) aanwezig is, ondanks een overschrijding van de KDW. Voor de goede kwaliteit spelen begrazing en verstuing een sleutelrol. Het realiseren van stuifkuilen is in het verleden uitgevoerd en is ook effectief gebleken als maatregel om de kwaliteit van duinhabitat te verbeteren. Om het gebied robuust te maken is het echter nodig om additionele maatregelen te treffen. Wij zijn van mening dat de tijdelijke projectbijdrage van 0,01 mol/ha/jaar op een beperkt oppervlak van 1,6 ha als gevolg van het project winning 4 geen wezenlijk effect heeft op het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype grijze duinen (kalkrijk).

H2130B Grijze duinen, kalkarm

In Kennemerland-Zuid komen grijze duinen voor op een totale oppervlakte van 817 ha. De projectbijdrage betreft maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een oppervlakte met (naderende) overbelasting van 156,9 ha. In de ecologische beoordeling is beschreven dat bij een optimaal beheer met begrazing en verstuing een goede kwaliteit van grijze duinen (kalkarm) mogelijk is, ondanks een overschrijding van de KDW. Dit blijkt uit het feit dat een belangrijk deel van dit habitatype in het Zuid-Hollandse deel van het gebied van goede kwaliteit is, terwijl overal sprake is van een overschrijding van de KDW. Dit hangt samen met de reeds uitgevoerde beheermaatregelen voor het realiseren van stuifkuilen.

Uit de NDA blijkt dat het vooralsnog mogelijk is de habitatypes op korte termijn te behouden door middel van overlevingsmaatregelen. Voor het robuust behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn echter systeemherstelmaatregelen noodzakelijk, waarbij enerzijds de externe milieudruk wordt verminderd (met name stikstofdepositie) en anderzijds de sleutelprocessen worden hersteld. Wij zijn van mening dat de tijdelijke projectbijdrage van het project winning 4 van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen wezenlijke betekenis heeft ten aanzien van het robuust maken van het habitatype en geen afbreuk doet aan het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype.

H2180 Duinbossen droog (H2180Abe, berken-eikenbos)

In Kennemerland-Zuid komen duinbossen (droog), berken-eikenbos voor op een totale oppervlakte van 1102 ha. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft ruim 88 ha met (naderende) overschrijding.

In de ecologische beoordeling wordt de kwaliteit van het habitatype als goed beoordeeld. Het beheer is gericht op bestrijding van exoten. Uit de NDA blijkt echter dat stikstof in een groot deel van het gebied nog een knelpunt vormt voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen. Wij zijn echter van mening dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonen met een (naderende) overbelasting, geen afbreuk doet aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype duinbossen (droog), berken-eikenbos.

H2180C Duinbossen, binnenduinrand

Binnen het Natura 2000-gebied komt het habitatype duinbossen, binnenduinrand voor op een oppervlakte van 419 ha. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar op (naderende) overbelaste hexagonen. Deze bijdrage treft minder dan 0,1 ha (circa 1%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

De kwaliteit van het habitatype wordt deels beoordeeld als goed, ook bij een overschrijding van de KDW. Het beheer is gericht op bestrijding van exoten. Uit de NDA blijkt dat in de huidige situatie slechts in een gering areaal de KDW voor duinbossen, binnenduinrand, wordt overschreden. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen afbreuk aan het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype duinbossen (binnenduinrand).

Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal

Tabel 6: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Westduinpark & Wapendal per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	Overschrijding KDW project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW van project in ha
H2180C Duinbossen, binnenduinrand	0,01	1786	70	0,7%	0,49

H2180C Duinbossen, binnenduinrand

Binnen het Natura 2000-gebied komt het habitatype duinbossen, binnenduinrand op een oppervlakte van 70 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar. Deze bijdrage treft 0,49 ha (0,7%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitatype als matig is beoordeeld als gevolg van de aanwezigheid van exoten, gebrek aan open plekken, jonge ontwikkelingsstadia en recreatieve druk. Stikstofdepositie vormt derhalve geen knelpunt. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar geen knelpunt vormt voor de instandhoudingsdoelen voor habitatype duinbossen (binnenduinrand).

Cumulatie

Het project winning 4 wordt gelijktijdig met het project winning Lentevreugd uitgevoerd. Voor beide projecten zijn afzonderlijke stikstofdepositieberekeningen uitgevoerd. Daarnaast is er een cumulatieve berekening uitgevoerd. Dit betreft de AERIUS berekening van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v.

De resultaten uit de AERIUS projectberekening van 6 februari 2023 met kenmerk RXXb3G61mHVU, de AERIUS projectberekening van winning 4 van 6 februari 2023 met kenmerk RpoRyrNmEiXg én de cumulatieve AERIUS berekening van 13 april 2023 met kenmerk RVg6sAHEVU1v zijn weergegeven in tabel 7.

Tabel 7: Cumulatieve effecten in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebied	Projecteffect winning 4 realisatiefase	Projecteffect Lentevreugd realisatiefase	Cumulatie
Meijndel & Berkheide	10,71	6,69	11,05
Coepelduynen	0,02	0,04	0,05
Kennemerland Zuid	0,01	0,01	0,02
Westduinpark & Wapendal	0,01	0,01	0,01
Solleveld & Kapittelduinen	-	-	0,01

In de ecologische beoordeling is in figuur 4.1 de spreiding van de depositiebijdrage van de projecten winning 4 en winning Lentevreugd afzonderlijk en het verloop van de depositiebijdrage tussen beide projecten met de maximale projectbijdragen weergegeven. De orde van grootte van de maximale bijdragen blijft beperkt door een ruimtelijke scheiding van beide projecten.

Bij beide projecten blijkt (zie ecologische beoordeling, verloop cumulatieve bijdrage, figuur 4.1) dat de hoogste projectbijdrage plaatsvindt binnen en nabij de projectgebieden en vervolgens snel afneemt met toenemen van de afstand. Om die reden hebben wij beide winningen afzonderlijk beoordeeld en zijn wij van mening dat de cumulatieve effecten “wegvallen” tegen een afzonderlijke beoordeling van beide projecten.

Dit geldt echter niet voor de cumulatieve effecten het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. Uit de cumulatieve AERIUS berekening van project winning 4 en project winning Lentevreugd blijkt dat er een bijdrage is

berekend van 0,01 mol/ha/jaar, waar in de separate beoordelingen geen sprake is van een depositie groter dan 0,00 mol/ha/jaar op dit Natura 2000-gebied.

Op 3 mei 2023 ontvingen wij een ecologische beoordeling van dit cumulatieve effect voor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen. Onderstaand is voor het Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen de ecologische beoordeling uiteengezet.

Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen

Tabel 8: Stikstofdepositie in mol/ha/jaar op Natura 2000-gebied Solleveld & Kapittelduinen per habitatype

Habitatype	Maximale toename in mol/ha/jaar	Kritische Depositie-waarde (KDW)	Totale oppervlakte habitatype in ha	Overschrijding KDW van project in % van totale oppervlakte	Oppervlakte met overschrijding KDW project in ha
H2130A Grijze duinen, kalkrijk	0,01	1071	59,4	<1%	0,6
H2130B Grijze duinen, kalkarm	0,01	714	89,8	<1%	0,9
H2150 Duinheide met struikhei	0,01	1071	2,1	87%	1,8
H2180A Duinbossen (droog)	0,01	1071	0,1	27%	0,03
H2180Abe Duinbossen (droog), berken-eikenbos	0,01	1071	4,8	100%	4,8
H2180Ao Duinbossen (droog), overig	0,01	1429	68,3	66%	45,1
H2180C Duinbossen, binnenduinarand	0,01	1786	107,9	2%	2,2

H2130A Grijze duinen, kalkrijk

Het totale oppervlakte van H2130A grijze duinen in het Natura 2000-gebied bedraagt 59,4 ha. De projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op hexagonen met een (naderende) overbelasting komt voor op minder 1% van het totale oppervlak van dit habitatype. Dit betreft 0,6 ha.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van grijze duinen (kalkrijk) matig is. Er is onvoldoende dynamiek in de vorm van instuivend zand. Om de kwaliteit van het Natura 2000-gebied te verbeteren zijn al maatregelen uitgevoerd. Deze hebben lokaal geleid tot een verhoogde verstuiwingsdynamiek. Voor behoud is continuering van het beheer noodzakelijk. Gelet hierop kunnen wij de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat de tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een zeer gering oppervlakte geen knelpunt vormen voor het behalen van de instandhoudingsdoelen voor het habitatype grijze duinen (kalkrijk).

H2130B Grijze duinen, kalkarm

In het Natura 2000-gebied komt habitatype grijze duinen (kalkarm) voor op een totale oppervlakte 89,8 ha. De projectbijdrage betreft maximaal 0,01 mol N/ha/jaar op een oppervlakte met (naderende) overbelasting van 0,159 ha.

In de ecologische beoordeling is beschreven dat de kwaliteit van de vegetatie matig is. Het aspect 'typische soorten' in Solleveld is goed. De structuur is matig vanwege een beperkt aandeel open zand en dichte graszode. De bodem voldoet in grote delen aan de abiotische randvoorwaarden. Om de kwaliteit in stand te houden dan wel te verbeteren wordt vanaf 1993 een groot deel van gebied begraasd. Rond waterinputten en de delen waar het vee geen toegang heeft wordt gemaaid (Kuiters, 2019). Het lokaal instuiven van zand lijkt positief uit te werken op de soortenrijkdom van de vegetatie.

Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling delen dat het project winning 4 met een tijdelijke bijdrage aan stikstofdepositie van 0,01 mol/ha/jaar het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen voor het habitatype grijze duinen (kalkarm) niet in de weg staat.

H2150 Duinheide met struikhei

In het Natura 2000-gebied komt duinheide met struikheide over een totale oppervlakte van 2,1 ha voor. Het project winning 4 veroorzaakt een tijdelijke geringe toename van 0,01 mol/ha/jaar op 87% van het totale oppervlakte van het habitattype, dat is 1,8 ha.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitattype matig tot goed is. Op locaties waar adequaat beheer plaatsvindt, is de kwaliteit van het habitattype goed. Om de kwaliteit van het habitattypen verder te verbeteren zijn aanvullende herstelmaatregelen nodig waarmee relatief grote hoeveelheden stikstof uit het systeem worden afgevoerd. Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat, gelet op de effectiviteit van beheermaatregelen en aanvullende herstelmaatregelen, de zeer geringe tijdelijke bijdrage van 0,01 mol N/ha/jaar, geen effect heeft op het bereiken van de instandhoudingsdoelen voor het habitattype duinheide met struikheide.

H2180A Duinbossen (droog), H2180Abe Duinbossen (droog) berken-eikenbos en H2180Ao Duinbossen (droog), overig
In het Natura 200-gebied komen de drie subtypes duinbossen (droog) voor. De subhabitattypen komen voor op een oppervlakte van respectievelijk 0,1, 4,8 en 68,3 ha. De maximale projectbijdrage op deze subhabitattypen bedraagt 0,01 mol N/ha/jaar. Deze bijdrage treft een groot deel van het gebied.

Uit de NDA blijkt dat de actuele kwaliteit matig tot goed is. Binnen het gebied worden maatregelen uitgevoerd die gericht zijn op het creëren van open plekken ten behoeve van verjonging. Aanvullend zijn maatregelen nodig om verrijging tegen te gaan. Door het uitvoeren van deze maatregelen wordt de kwaliteit van het habitattype verbeterd en worden jaarlijks grote hoeveelheden stikstof uit het gebied verwijderd. Wij delen de conclusie uit de ecologische beoordeling dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha/jaar het behalen van de instandhoudingsdoelen voor de subhabitattypen duinbossen (droog) niet in de weg staat.

H2180C Duinbossen, binnenduinrand

Binnen het Natura 2000-gebied komen duinbossen (binnenduinrand) op een oppervlakte van 107,9 ha voor. De maximale projectbijdrage bedraagt 0,01 ha N/mol/ha/jaar. Deze bijdrage treft 2,2 ha (2%) van het totale oppervlak binnen het Natura 2000-gebied.

Uit de NDA blijkt dat de kwaliteit van het habitattype als matig tot goed is beoordeeld. Knelpunten zijn de aanwezigheid van exoten, gebrek aan open plekken, jonge ontwikkelingsstadia en recreatieve druk. Binnen het gebied vinden reeds maatregelen plaats om de instandhoudingsdoelstellingen te behalen. Wij kunnen de conclusie uit de ecologische beoordeling onderschrijven dat een tijdelijke projectbijdrage van maximaal 0,01 mol N/ha geen knelpunt vormt voor de instandhoudingsdoelen voor habitattype Duinbossen (binnenduinrand).

Conclusie stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden

Gelet op de specifieke milieukenmerken en omstandigheden van de gebieden, en door het stellen van voorschriften, zijn wij van mening dat in de natuurtoets op voldoende wijze is aangetoond dat de natuurlijke kenmerken van het gebied en de aangewezen soorten niet worden aangetast als gevolg van de beoogde activiteit.

Wij stellen vast dat de zekerheid is verkregen dat de renovatie en uitbreiding van project winning 4 geen significant negatief effect heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden Meijendel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland-Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen.

Watercrassula (*Crassula helmsii*)

Op 3 mei 2023 hebben wij gegevens van Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid ontvangen waaruit blijkt dat in het gebied Lentevreugd watercrassula (*Crassula helmsii*) is aangetroffen. Watercrassula heeft een sterke voorkeur om zich te vestigen op kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen. Vanwege de snelle groei het gehele jaar door, zowel door zaad als plantfragmenten, vermenigvuldigt watercrassula zich dusdanig invasief,

waardoor kale waterbodems, oeverzones, wateren of vochtige habitattypen binnen afzienbare tijd volledig bedekt worden door een biomassa van watercrassula. Als gevolg van zijn dominantie binnen een ecosysteem treden negatieve effecten op voor zowel de ecologie als de waterchemie (zoals interne eutrofiëring) binnen een gebied. Inheemse plantensoorten worden verdrongen, waardoor een bedreiging ontstaat voor de Natura 2000 habitattypen. Daarnaast leiden veranderingen in de waterchemie tot een verstoring in de nutriëntenbalans met als gevolg een afname in voedselbeschikbaarheid en functioneel leefgebied van beschermde soorten.⁵

Gelet op voorgaande zijn wij van mening dat niet op voorhand uitgesloten kan worden dat er besmettingen van de watercrassula reeds is opgetreden of gaat optreden, waardoor wij het noodzakelijk achten om voorschriften in dit besluit toe te voegen. Voorafgaand aan de werkzaamheden moet het werkgebied op aanwezigheid van watercrassula worden geïnventariseerd door een ecologisch deskundige die gespecialiseerd is in invasieve plantensoorten. In voorschrift 18 hebben wij ten aanzien van de inventarisatie opgenomen, dat het gehele werkgebied rondom wateren en vochtige habitattypen en gronddepots inclusief een zone van 500 meter en de volledige transportroute met een zone van 10 meter aan weerszijden geïnventariseerd dient te worden. Wanneer tijdens de inventarisatie of uitvoering van de werkzaamheden watercrassula wordt aangetroffen in het werkgebied, bij de gronddepots en/of transportroutes, mogen de werkzaamheden niet worden gestart of dienen alle werkzaamheden per direct te worden gestopt om verdere besmetting te voorkomen. In dat geval dient direct contact opgenomen te worden met de begeleidende ecologisch deskundige (projectecoloog) en Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid (conform voorschrift 2). De werkzaamheden mogen worden hervat na een succesvolle verwijdering van watercrassula door een gespecialiseerd bedrijf met aantoonbare kennis van watercrassula en de bestrijding hiervan. De werkzaamheden mogen weer hervat worden na toestemming daartoe van de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid.

Samenhangende besluiten

Bij deze beoordeling is uitsluitend gekeken naar mogelijke effecten van de activiteit op Natura 2000-gebieden op basis van de aangeleverde informatie. Er kunnen nog andere bepalingen van kracht zijn, op grond waarvan vergunningen, toestemmingen, ontheffingen of meldingen benodigd zijn om de gevraagde activiteit te kunnen uitvoeren. Die mogelijkheid geldt bijvoorbeeld voor de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (hierna: Wabo), de Waterwet (hierna: Ww) en de Wnb (soortenbescherming). Voor de Wabo is het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Wassenaar bevoegd gezag, voor de Ww en Wnb zijn wij namens de provincie Zuid-Holland bevoegd gezag.

Conclusie

Op grond van het vorenstaande is de zekerheid verkregen dat het project winning 4 de natuurlijke kenmerken van Natura 2000-gebieden Meijndel & Berkheide, Coepelduynen, Kennemerland-Zuid, Westduinpark & Wapendal en Solleveld & Kapittelduinen niet aantast als bedoeld in artikel 2.8, derde lid, van de Wnb, zodat een vergunning op grond van artikel 2.7, tweede lid, van de Wnb, kan worden verleend.

---

⁵ <https://edepot.wur.nl/544881>, <https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Tijdschrift/RAVON2021023001002.pdf> en <https://edepot.wur.nl/589332>